

POPOTNIK

Pedagoški in znanstven list

L. XXXII.

1911

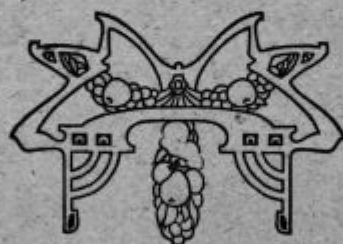
Štev. 9. ::

Ureja

M. J. NERAT,

šolski ravnatelj v Mariboru.

Last in založba Zaveze avstrijskih jugoslo-
vanskih učiteljskih društev ::

:: Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani ::

V s e b i n a :

1. <i>V. Pulko</i> : Potreba enotnosti metode na večrazrednicah	257
2. <i>J. R.</i> : Katera snov slovenskih jezikovnih vadnic je bolj važna, manj važna in katera se more na raznih kategorijah šol izpustiti	265
3. <i>M. Pirnat</i> : Umetnost pa ljudska šola. (Dalje.)	273
4. <i>Ante Beg</i> : Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju. (Dalje.)	279
6. Književno poročilo	283
7. Razgled.	
Časopisni vpogled	284
Srednje in višješolski vestnik	285
Šolske in učiteljske vesti	286
Mala poročila	288

Potreba enotnosti metode na večrazrednicah.

Pri uradni konferenci govoril V. Pulko.

Narava je učiteljica človeštva.

Marsikateri bo, zaslišavši to zahtevo, vzkliknil: „Kakšne enotnosti pa je treba? Saj je vendar metoda prosta! Vsak poučuje, kakor mu najbolj kaže in kakor najprej pride do predpisanega smotra“ itd. Na prvi pogled ima prav. A če stvar natančneje pregledamo, pridemo do spoznanja, da vendar ni vse tako. Ali je metoda res prosta? Saj vemo iz svojih dijaških let, kako smo se morali učiti raznih metod, njih vrlin in slabosti in kako smo se morali pri svojih učnih nastopih držati one metode, ki se je na tem učiteljišču smatrala kot najboljša. Rad bi videl onega, ki se je drznil pri takem nastopu poučevati po svoje in pri konferenci trditi, da je metoda prosta. To drznost bi dobil poplačano s „5“. — Ko pa pride novopečeni učitelj na svoje mesto, potem šele vidi, če ima kaj idealov, kako metoda ni prosta. Z iskanjem in eksperimentiranjem muči sebe in otroke in kogar zapusti veselje do napredovanja, se zakrknje ter zadovoljuje z mehanizmom ali pa pride k „leskovi“ metodi. Drugi, srčnejši, se loti priznanih navodil in zgledov ter dela dalje, dokler se ne utrdi.

Ein Quidam sagt: „Ich bin von keiner Schule!
Kein Meister lebt, mit dem ich buhle;
Auch bin ich weit davon entfernt,
Dass ich von Toten was gelernt.“
Das heißt, wenn ich ihn recht verstand:
„Ich bin ein Narr auf eigne Hand“.

(Goethe.)

In navadno oni, ki so prehitro opešali na poti nadaljnje izobrazbe in si niso prisvojili nikake dobre metode, najbolj govorijo o prostosti metode, zabavljajo čez formalne stopnje in „formulirane stavke“, se pritožujejo nad utesnjevanjem učiteljeve učne prostosti in naglašajo učenčevo individualnost. Ti ne poznajo § 8. in § 134. dok. šol. in učnega reda z dne 29. septembra 1905 ter k § 8. spadajočega pojasnila o izvršilnem pred-

pisu. Pa tudi inspekcija napravi takega vročega zagovornika proste metode — navadno brezmetodnosti — malobesednega, ali pa si pomaga z zabavljanjem. Torej metoda je prosta kakor „Der König, er ist absolut, solang' er unsern Willen tut“.

Učiteljeva učna prostost je tudi dovoljena, toda le v mejah pedagogike.

Ravno tako je z izgovorom o učenčevi individualnosti. Temu sicer ne bo nihče pametnih oporekal, da se je pri pouku ozirati tudi na individualnost posameznih učencev; toda to le v določeni meri. Ljudska šola ima namen mladino vzgajati potom pouka; pouk mora torej biti vzgojevalen. To pa zato, da postane otrok občekoristen član človeške družbe, ker naj kdaj sam iz sebe kaj koristnega stori. Človek sam kot tak ni veliko; svojo moč in veljavo dobi šele v človeški družbi. Ta pa ima svoje etične in moralne zakone in te poznavati in po teh se ravnati je tudi namen vzgoje in pouka. Učenec se mora torej ukloniti nekim že veljavnim naredbam in ako tega ne stori rad, ga je treba prisiliti, sicer ga pozneje človeška družba preganja in zavrže brez vsakega ozira na individualnost. Ker pa je človeška narava nagnjena bolj k slabemu kakor dobremu, in otrok samemu sebi prepuščen, le prehitro zaide na slaba pota, zato se pravi, preveč ozirati se na učenčevo individualnost toliko, kakor pripuščati mu, da on takorekoč zapoveduje, vzgojitelj pa uboga. V šoli pa mora vladati nek duh skupnosti — ne pa anarhija. Vsled tega je prevelik ozir na učenčevo individualnost prej škodljiv kakor koristen. Sicer je pa tudi v prenapolnjenih razredih nemogoč. — S tem sem hotel dokazati nesmiselnost pretiranih zahtev.

Vsa narava kaže pri vsi svoji raznolikosti vendar neko čudovito enakomernost in najpopolnejši mehanizem. Ker je pa tudi človek sin narave, zato se tudi on razvija telesno in duševno po gotovih prirodnih zakonih. Te zakone, ta proces, osobito duševnega razvitka, mora poznati pouk, če hoče zadostiti svoji nalogi, ki je načrtana v § 1. drž. ljudskošolskega zakona.

Tako pridemo k točki

I. Zakaj je enotnost v metodi potrebna.

To potrebo narekujejo osobito trije faktorji:

1. učenec;
2. učni predmeti;
3. učitelj sam.

Predmet pouka je *učenec*; učni predmeti, nazorila, učiteljeva govorica so pa pripomočki, ki se jih učitelj poslužuje, da učenca uči in vzgaja. Pouk pa je navajanje na mišljenje in pridobitev nekaterih roč-uosti. Mišljenje se prične pri otroku z *delovanjem* čutil; on spre-

jema v dušo vnanje vtiske, on z a z n a v a reči in dejanja okolo sebe. Od tega zaznavanja ostanejo v duši neki spomini, ki jih imenujemo p r e d - s t a v e. Otrok prinese v šolo že precej predstav, ki so pa deloma še nepopolne, deloma nejasne. Prva učiteljeva naloga je, da se prepriča o zakladu teh predstav in o njih vrednosti; on mora učenčevo dušo analizovati, kar se godi s povpraševanjem. Učenci pa ne zaznavajo samo z očmi, temveč tudi z drugimi čutili in spoznavajo tako razne lastnosti predmetov. Pri tem pa spoznavajo tudi dejanja raznih oseb in sklepajo iz njih na občutke kakor: veselje, žalost, ljubezen, sovraštvo, strah itd. Na te občutke jih opozarja učitelj pri raznih pripovedkah in ustvarja takozvano notranje naziranje, ki je za moralno vzgojo velikega pomena. Pred vsem pa učitelj vedno uporablja dožitke svojih učencev, zakaj v njihovih lastnih izkušnjah tiči tudi njihovo čutenje in mišljenje in pouk se mora v to poglobiti, da dobi v zvezi z otroškim čuvstvovanjem moč, jih voditi k zavednemu hotenju in delovanju.

Na podlagi že pridobljenih predstav zida pouk dalje s posredovanjem novih predstav in dejstev, ki si jih morajo otroci zapomniti. Toda vse to duševno blago se mora spravljati v neko notranjo zvezo. Brez te zveze bi se nakupičilo snovi brez vsakega reda, kar bi vzbudilo v učencih neprijeten čut in bi zamorilo v njih veselje do učenja. Zato mora pouk preiti od dejstev k abstrakciji, od predstav k pojmom, razsodkom in sklepom.

Ako se pridobljene snovi (predstave) med seboj primerjajo, najdejo se znaki, ki so marsikaterim predstavam skupni: predstave so sorodne. Več sorodnih predstav in dejstev pa se da združiti v novo celoto n. pr.: bukev, jablan, smreka = drevo. „Drevo“ je skupen izraz za mnogotere, v nekem oziru si podobne rastline in se imenuje p o j e m. S tvorjenjem pojmov nam je mogoče mnogo predstav utrditi z enim samim imenom, dobiti pregled čez veliko množino predstav in obvladati mnogo snovi. Pojmi o nravnosti so težje razvijati. Otrok pride vsled zapovedi ali prepovedi, vsled namigov ali glasovne modulacije do spoznanja, kaj je dovoljeno in kaj ne. Pri tem sliši razne besede, ki izražajo dovoljenje ali prepoved, odobravanje, zavračanje itd. Tako se razvijajo v duši pojmi: dobro, slabo, lepo, grdo, vljudno ito. Po teh pojmihi meri otrok dejanje bližnjih ljudi in primerja svoje dejanje z onim svojih bratov, sester in odraslih. V šoli se vpraša, kaj se učencu dopada in kaj ne na delujočih osebah, ki jih najde v berilnih sestavkih. Tudi vprašanje: „Kaj bi v tem slučaju storil?“ je ponekod na mestu. Toda nepremišljeno kritikovanje se naj ne dovoljuje; otroci nimajo za take reči dovolj zrelosti.

Če pa otrok o predmetu kaj pove, ali si le misli, tedaj r a z s o j a. N. pr.: Kragulj je ujeta; železo je koristno. A predno je otrok spoznal kragulja, je moral razsojati, kakšen je kljun, kakšni so kremplji, kakšna

je barva itd.; ravno tako pri pojmu ujeda. Razsojanje se torej vrši pred združevanjem sorodnih predstav v pojme, ker pojmi so le rezultat iz razsodkov. Toda ko so pojmi pridobljeni, lahko tudi o njih razsojam v kakšnih medsebojnih zvezah so. Po razsojanju pridem do tega, da je kragulj ujeda, ne pa morebiti kura; da je škodljiv. Če pa primerjam znamenja na perju mladega kragulja s starim, pridem do spoznanja, da sta v tem oziru različna, a vendar isti ptič, isti pojem. Tako se pojmi čedalje bolj bistrijo in natančno omejujejo.

Ves pouk, posebno pa nazorni, računski, prirodoznanski, zemljepisni in zgodovinski prinašajo obilo snovi za vaje v razsojevanju. Tu so kaj primerne primerjatve, n. pr. v čem se razlikujeta kvadrat in pravokotnik, v čem sta si podobna? Tudi v zemljepisju se uporabljajo take primerjatve z velikim pridom.

Razsodek je takorekoč zaključek umstvenega delovanja. Vendar pa se dado tudi razsodki med seboj primerjati in tako pridemo do **s k l e p o v**. V ljudski šoli seveda ne bomo gojili silogizmov, ampak preproste sklepe. Po čem spoznaš, da je ta kovina svinec, da visi zemlja proti jugovzhodu (na zemljevidu), da je ta ploskev kvadrat? Zakaj se imenuje miš glodavka? Znani so sklepi iz računstva; pa tudi prirodoznanstvo, zemljepisje, učni jezik, berilni sestavki etične vsebine dajejo obilo snovi za preproste sklepe. Ti sklepi (kakor tudi razsodki) so odmišljanja, abstrakcija in se navadno izražajo v kratkih, jedrnatih stavkih, ki vsebujejo glavno misel, ali tvorijo izreke, pravila, zakone. Tako smo prišli do takozvanih „formuliranih stavkov“, ki nekatere tako bodejo v oči. Ako učitelj take stavke učencem takorekoč na jezik polaga, da jih memorirajo, je to gotovo napaka. Ako so jih pa pridobili otroci induktivnim potom s svojim lastnim trudom in so takorekoč njih duševni pridelek, tedaj pa je tolikrat izražena mržnja do teh stavkov neumljiva.

To je na kratko duševni razvitek človeka od detinje dobe do smrti. Pouk mora ta proces upoštevati, gojiti in voditi, če hoče priti do povoljnih uspehov. S tem pa ni rečeno, da se naj v vsakem razredu goji le po eno vrsto navedenega duševnega procesa, ampak že v prvem razredu se iz pridobljenih predstav tvorijo pojmi, se razsoja in sklepa, kolikor je na tej stopnji mogoče. Vsak sledeči razred pa uporablja pridobitve prejšnjega in nadaljuje, oziroma razširja snov. Tako se potom reprodukcije in ponavljanja snov utrjuje, z dodajanjem novega pa znanje razširja in pogloblja.

2. Ozirati se je pa tudi na nove pridobitve v različnih predmetih. Saj je vsem znano, kako velike korake delamo zadnje čase v spisju, slovnici, prirodopisju, risanju itd. Kdo še danes poučuje po črkarski metodi, ki je veljala toliko časa za edino zveličavno! Kateri boljši učitelj še ni zapustil mrtve, zgolj opisujoče metode v prirodopisju

in je zamenjal z življenja in mišljenjapolno biološko! Koga ne veseli, videti v prostem spisju in risanju lepših uspehov! In v tem oziru mora vladati na večrazrednicah enotnost. Ako vsak učitelj po svoje poučuje, eden stare tradicije, drugi nove pridobitve, se kaj lahko pripeti, da sliši učitelj od učencev: „Pri onem učitelju smo se to drugače učili.“ Ali pa celo doživi, da mu učenec besede popravlja, kar gotovo ne povzdigne ugleda. Na večrazrednicah se navadno najdejo učitelji, ki kažejo vnemo eden za ta, drugi za drugi učni predmet ter se v tej stroki vztrajno nadalje izobrazujejo. Taki naj potem na podlagi razprav priznanih pedagogov in lastnih izkušenj poročajo o novih pridobitvah pri domačih konferencah, a drugi jih naj skušajo posnemati. Malenkosti in kaprice so pa zopet kaj drugega. V domačo učiteljsko knjižnico pa se naj uvrste dobra metodična dela.

3. Tudi učiteljeva osebnost je mnogokrat vzrok, da je treba na večrazrednicah neke notranje enotnosti. „Viele Köche verderben den Brei, viele Erzieher aber den Zögling“. Ako bi torej učenec imel vedno enega in istega dobrega učitelja, bi bila to zanj sreča. To pa na večrazrednicah ni mogoče, kjer poučujejo tudi učiteljice in časih je pa tudi dobro, ker se še vedno najde tuptam kak bolj „komoden“ učitelj. Dostikrat so že učiteljeve zunanosti (postava, obraz, obleka) vzrok, ki moti nekaj časa, dokler se ne privadijo. K temu še pridejo razne manire, način govora, narečje, temperament itd. Saj nam je znano iz lastne izkušnje, da kakega neznanega govornika bolj gledamo kakor poslušamo, posebno če ima kaj nenavadnega na sebi. Ako pa ima učitelj zraven teh ovirajočih momentov še čisto drugačno metodo kakor njegov prednik, tedaj bo pač ovira trajala še dalje. Če pregledamo poprej kratko naveden duševni razvoj otroka, tedaj uvidimo, da je nerednost v tem procesu tudi njega motenje in ustavljanje. Odrasel človek čuti veselje, ako mu gre vse tako, kakor si je zaznamoval; vsako motenje pri delu mu napravlja neprijetnost, ker pretrga duševni proces mišljenja. Ravno tako je pri otroku. Ako uče učitelji na eni šoli po raznih metodah, ali pa nekateri celo po nobeni, se oni način duševnega razvitka, kakor se ga je učenec navadil pri enem učitelju, moti in ustavlja, ako uči naslednik drugače. Ko so se pa temu privadili je konec šolskega leta in v drugem letu jih dobi tretji v roke. Ako uči ta zopet po drugačni metodi, nastane v učenčevi duši tak kaos, da mu postane učenje prava muka, začne se mehanizem brez trajnega uspeha v zasmeh načelu: „Ne za šolo, ampak za življenje!“ — Vsled tega je treba na večrazrednicah enotnosti v metodi.

II. V čem pa obstoji ta enotnost?

1. Glavno načelo je: Poskrbeti za tak način pouka, ki povsem odgovarja duševnemu procesu pri učenju.

Učenje je delovanje duše, ki se vrši v glavnem v dveh stopnjah, v sprejemanju (apercepcija) in odmišljanju (abstrakcija). Učitelj mora podati nekaj stvarnega kar učenec sprejme, da dobi predstave, ki se potem nadaljnega pouka združijo v pojme. Te pa primerjajo glede sorodnosti, t. j. razsojajo in sklepajo ter izražajo svoje razsodke in sklepe v stavkih.

Treba se je torej vprašati:

- a) Kaj že ve učenec o novi učni metodi?
- b) Kako podam najnazornejše novo stvarino?
- c) Kako utrdim to, kar sem naučil?

Dörpfeld daje tem stopnjam imena: *p o n a z o r o v a n j e* (Anschauen). *m i š l j e n j e* (Denken) in *u p o r a b a* (Anwenden).

Da pa zbudim v učencu zanimanje za predmet, mu moram prej povedati, o čem bode razgovor, da koncentrira svoje misli na to točko in oživi obenem v spominu predstave, ki jih je o tem predmetu že sprejel. To je *n a p o v e d s m o t r a*. Ta napoved pa mora vsebovati nekaj stvarnega, učencem znanega ali pojmljivega. Ne, danes bomo govorili, kaj toplota s telesi nareja, ampak: Zakaj segreje kovač šinjo, predno jo nabije na kolo? ali: Zakaj se živo srebro v cevi toplomera vzdiguje in pada? Seveda se je moralo prej učencem naročiti, da to opazujejo.

Temu sledi *s t o p n j a p r a z n o v a n j a*, ki posreduje pridobivanje novih predstav bodisi potom *p o n a z o r o v a n j a*, bodisi potom *d o m i š l j i j e*. Toda same predstave pa še ne pomenijo duševne izobrazbe; združiti jih je treba v pojme. Zato se nove predstave družijo z že znanimi, starimi, naglašajo se enakosti in podobnosti med njimi in zgoščajo v nove pojme; to je *s t o p n j a m i š l j e n j a* in nje rezultat je nov pojem, ali glavna misel, izrek, pravilo itd. Sedaj je treba novo pridobitev utrditi na raznih zgledih, slučajih; to je *s t o p n j a u p o r a b e*.

V marsikaterem slučaju se pa mora prva stopnja, t. j. stopnja *p o n a z o r o v a n j a* razdeliti v dvoje dejanj; v *p r i p r a v o* in *p o d a v a n j e n o v e g a*. Priprava ima namen poiskati, kaj je učencu o novem predmetu že znanega, koliko uporabljivih predstav ima in katere je še treba pojasniti. Zato pa mora učitelj vedeti, kaj se je učenec o tem predmetu že učil, on mora poznati učno snov prejšnjih razredov. V to svrho je pred vsem treba, da ima vsaka šola podroben učni načrt za vse razrede, Dobro služi tudi razrednica prejšnega razreda. Gotovo ni prav storila ona učiteljica III. razreda, ki je na opombo nadzornikovo, da otroci še v številnem krogu do 20 ne znajo računati, odgovorila: „To ne spada v ta razred“. Podajanje nove snovi se naslanja na že znane predstave ter posreduje nove.

Druga stopnja, t. j. stopnja *m i š l j e n j a* se da ravno tako razdeliti v dva dela: v *p r i m e r j a t e v* in *z d r u Ź e v a n j e* ali *a b s t r a k c i j o*.

Primerjatev ima namen novo pridobljeno učno snov primerjati z že znanimi predstavami. Vsled teh primerjatev pridemo do abstrakcije, sklepa, t. j. kar je sorodnega, skupnega, se združi v novo celoto, ki je ali nov pojem, ali glavna misel, izrek, pravilo, zakon. N. pr. Na višji stopnji se obravnava orel. V prejšnjih razredih so se pa obravnavale sove, jastrebi ali kanja. Sedaj se nova smer primerja z ono iz prejšnjih razredov in se tako pride do sklepa: Orli, jastrebi, sove so ujede. Temu sledi karakterizacija ujed. Ali: Na višji stopnji obravnavam sestavek „Vrnitev v domačijo“ (IV. ber. št. 27). Po razpravi primerjamo vsebino tega sestavka z znanimi „Ljubo doma, kdor ga ima“, „Ljubezen do domovine“, „Potopnik“, „Avstrija moja“, „Pozdravljam, domovina, te!“ Iz teh primerjatev se izlušči kot 4. stopnja izrek n. pr. Povsod je dobro, a doma je najbolje. Da bo pa učitelj izkoriščal z uspehom to stopnjo mišljenja, mu mora razen podrobne učne snovi biti znana tudi vsebina šolskih knjig prejšnjih razredov. — Tej stopnji sledi vaja ali uporaba. Tako nastanejo iz treh didaktičnih stopenj petere formalne: priprava, podajanje, primerjatev, odmišljanje (združevanje), uporaba.

Že prej sem omeuil, da se v marsikaterem — torej ne v vsakem — slučaju dasta prva in druga didaktična stopnja razdeliti v dva pododdelka. S tem je rečeno, da bi bil res „didaktičen formalizem“, ako bi kdo hotel vsak slučaj ali vsako učno sliko nategniti na petero formalno kopito. Sicer se pa ne gre za ime, ampak za stvar in nerazsoden je oni, ki se kratkomalo posmehuje tem stopnjam kot neki prisiljeni izmišljotini ali neumnosti. Kdor se je pa v bistvo te metode poglobil, je lahko našel, da je ta način pouka najprikladnejši duševnemu razvitku deteta; in zato bi si ga naj vsak učitelj, osobito pa oni večrazrednic, prisvojil.

2. Otroci pa pri svoji nezrelosti duha ne morejo sami pravilno razvijati svojih duševnih sil. Zato jih je treba k temu navajati z umetnim sredstvom: z vprašanji. Tudi tu je treba enotne metode. Nekateri učitelji imajo navado, da vedno izprašujejo tudi najmalenkostnejše ali samoobsebi umljive reči. Ako so ta vprašanja še povrhu nemetodično razvrščena in prelahka („da“ — in „ne“-vpsašanja), tedaj navajajo učenca k duševni lenobi. Brez vsega zanimanja odgovarja avtomatično; ako se ustavi, pa tudi nič ne de. Tako postopajo navadno učitelji, ki ne obvladujejo učne snovi in izgube smoter izpred oči. Drugi izprašuje malo in govori najraje sam tako, kakor si je sestavil v pripravljalnem zvezku, ali mu je ostalo v spominu. Učenci so le pasivni poslušalci ali nemi sedevci. Tupatam se malo ponovi, ako ostane kaj časa, če pa ne, se pa preide k drugemu učnemu predmetu. Učitelj se obrača le na učencev spomin, ne pa na razum. Tako delajo navadno novinci in nervozni učitelji, ki vidijo pred seboj le učno snov in učni smoter. Da bi tega dosegli, gredo naprej brez ponavljanja in brez poglobljanja. Rezultat: otroci

vedo le tupatam kako trohico, drugo je vse izpuhtelo. So pa tudi taki, ki dajejo pretežka in preveč sestavljena vprašanja. Ko vidijo, da učenci ne morejo odgovarjati, postanejo nestrpni in nevoljni, spravljajo učenca s trdimi besedami ob veselje do učenja in odgovarjajo rajši sami, kakor pa da bi sestavljeno vprašanje razdelili na posamezne dele in razvijali. Vprašanja se mi zde kakor v turistici znamenja za gorska pota. Ako so znamenja prepogosta, izgubi potnik pazljivost in gre mehanično naprej ako so pa preveč narazen, jih ne more ugledati ter mora hoditi sem in tja, da jih najde. S tem pa trati čas in moči. Kakor se pričnejo ta znamenja v kakem znanem kraju kot izhodišču, tako se morajo tudi vprašanja naslanjati na znano snov in potem voditi učenca nepretrgoma v nov svet. Tako vzbujajo vprašanja v otroku veselje, čut moči in samozavesti ter ga navajajo k samodelavnosti. Zato pa mora učitelj dobro poznati bistvo vprašanj in o tem se naj večkrat razgovarja pri domačih konferencah osobito na podlagi kake skupne hospitacije. „Gut zu fragen ist eine Kunst, nach der jeder Lehrer streben sollte, denn die Frage ist wirklich in der Hand eines geschickten Lehrers der Zauberstab, der die Geister wachruft.“ Predpogoj te umetnosti pa je, da učitelj docela obvlada učno snov, pozna duševno obzorje učenčeve, njegov besedni zaklad in temeljne zakone o psihologiji in logiki.

Tudi glede ponazorovanja ali uparabe učil bi bilo treba več enotne metode. Navadno se učitelj zanaša na to, da so učenci dotični predmet itak že videli; treba bo le posamezne predstave v spomin poklicati. Toda znano je, da marsikateri odrasli niti ne ve ali ima njegova žepna ura številko VI ali ne, čeravno vsak dan mnogokrat na uro pogleda. Pri otrokih je pa tako gledanje še bolj površno, ko se ne vrši toliko z razsojanjem kakor z uteho radovednosti. Da dobijo otroci jasne in trajne predstave ter pozneje točne pojme, morajo natančno opazovati. To se pa godi po učiteljevem navodilu in zato si pa mora učitelj v svoji pismeni pripravi na pouk najprej zaznamovati učila, da bo vedel, kaj in koliko ima na dotični stopnji vzeti; čim starejši so učenci tem natančneje in podrobneje se opazuje. Kjer ni nazoril, tam je besedičenje in kjer je besedičenje, tam so pleve, ki jih raznese veter in ne ostane nič.

Iz cele razprave je torej razvidno, da ne zahtevam nikakega kopita, ne zagovarjam pedantstva in „lanovstva“, ampak da še ostane učitelju v tem velikem okvirju vedno dovolj prostora, izražati svojo osebnost, ako ga vodi do sigurnih uspehov. Naša naloga pa bodi predvsem, navajati otroka k intenzivni samodelavnosti potom spoznanja. Razvijajmo stopnjema njegove duševne moči, da bo pozneje sam napredoval in si znal pomagati. Napravimo mu s poglobljenjem pouka njegovo duševno delo zanimivo. S tem zanimanjem bo rastla v učencu želja, vaditi se v mišljenju; iz vaje postane spretnost, ki je dragocen zaklad. Bivši naučni mi-

nister dr. Hartel je rekel, da ne gre toliko za mero znanja kakor za nagib in usposobljenje k samostojnemu mišljenju. Ravno našemu preprostemu ljudstvu še manjka mnogo do njegove duševne neodvisnosti.

— — — — —
Duhá moré in tlačíjo."

Mi pa se opasujmo z uma svitlim mečem in stopajmo z narodom srčno naprej po poti prosvete višje k luči duševne svobode in s tem tudi k njegovemu boljšemu gmotnemu stanju.

* * *

Teze.

1. Metoda je le v toliko prosta, v kolikor pripuščajo zdrava pedagoška načela.

2. Človek je otrok narave in se razvija kakor vse drugo po stalnih prirodnih zakonih. To mora pouk upoštevati. Zato je enotnost v splošni metodi na večrazrednicah potrebna in sicer;

- a) zaradi duševnega razvoja učenčevega,
- b) zaradi napredka v raznih učnih predmetih,
- c) zaradi učiteljstva samega.

3. Ta enotnost pa obstoji v tem:

- a) da se pouk vseskozi ozira na učenčev duševni razvoj in se mu kolikor mogoče prilagodi,
- b) da se vprašanja tako uporabljajo, da pospešujejo nepretrgani duševni razvoj,
- c) primerna nazorila pa naj posredujejo proces od apercpcije do abstrakcije.

Katera snov slovenskih jezikovnih vadnic je bolj važna, manj važna in katera se more na raznih kategorijah šol izpustiti.

(Konferenčni elaborat, razpravljajal J. R. pri letošnji okrajni učiteljski konferenci za ormoški okraj)

V najnovejši dobi vstajajo različni poklicani in nepoklicani činitelji kot reformatorji ljudske šole, katera baje svojega namena ne dosega ter ne izpolnjuje nad, ki so se stavile vanjo. Celo učiteljstvo samo, ki je za stran reforme ljudske šole pač v prvi vrsti poklicano in interesirano so-

delovati ter izraziti svoje mnenje, je edino v tem, da je pri ljudski šoli, kakor jo imamo zdaj, potrebno marsikaj reformirati in izpremeniti.

Ni danes moja naloga, da bi se spuščal o podrobnosti zastran reforme ljudske šole v obče, ker tega danes nimamo na dnevnem redu, a naloga moja je, da vam podam nekaj reformnih misli samo zastran enega ljudskošolskega predmeta, ki pa marsikateremu izmed nas dela mnogo preglavice, mnogo truda in napora. Ta predmet je slovnica.

Ko bi mogel povsem slediti nagonu svojega srca in več kakor 20 letni izkušnji, ki jo imam kakor učitelj in šolski vodja, bi vam najrajše zaklical: „Vun s slovniškim poukom iz ljudskih šol ali saj vun ž njim na nižji in srednji stopnji ljudske šole!“ To radikalno mnenje pa ni samo moje mnenje, ampak uverjen sem, da je tega mnenja tudi večina izmed vas, da je tega mnenja tudi mnogo nadzornikov in pedagogov naše domovine in tudi inozemstva. In na kaj se opira to radikalno mnenje? — Na dejstvo, da je slovnica jako abstrakten, torej za ljudsko šolo z njeno zahtevo po živi nazornosti nepripraven predmet ter na dejstvo, da je vrednost slovnice za ljudsko šolo — kakor pričajo mnogoletne izkušnje — v formalnem oziru zelo problematična, v materijelnem ali praktičnem oziru pa tako minimalna, da ta vrednost ni v nikakem razmerju z velikim trudom in mnogim porabljenim časom, ki ga slovnica zahteva.

Jezik, jezik in zopet jezik nam je treba gojiti v ljudski šoli ter negovati in zbujati jezikovni čut, od katerega je pač največ odvisna pravilna ustna in pismena raba materinščine, za katero v ljudski šoli težimo ali bi saj težiti morali. Slovnica pa je na nižji in srednji stopnji le ovira in potrata časa — na škodo negovanju jezikovnega čuta!

Tega pravkar izraženega precej radikalnega mnenja pa se ni treba prav nič ustrašiti morebitnim konservativcem izmed nas in na šolskem polju v obče, kajti za dogledni čas ostane tole nedolžno mnenje, pobožna želja, katera še ima daljno pot in menda mnogo časa do udeleževanja. A da bo ta čas prišel, da prej ali slej priti mora, o tem sem že danes trdno prepričan in uverjen!

Za sedaj je slovnica uveden ljudskošolski predmet in s tem dejstvom nam je računati v polni meri. Nihče pa nam ne more šteti v zlo, ako skušamo ta predmet otrokom in sebi olajšati, kolikor se pač da, in ako iščemo pota, po katerih bi mogli za ta predmet predpisani smoter s kolikor mogoče manjšim trudom doseči ali se mu saj — približati.

V oporo slovniškega pouka imamo na slovenskih ljudskih šolah upeljane 4 Schreiner-Bezjakove Slovenske jezikovne vadnice. Vsekakor pomenijo te knjige velik napredek napram prej, ko za nižjo in srednjo stopnjo sploh nismo imeli slovniške snovi zbrane ali pa saj ne primerne. (Glej slovniški dodatek v starem Drugem berilu!) Že dejstvo samo, da te knjige sploh imamo, znači torej velik napredek. Vrhu tega sta posebno

Prva in Druga slovenska jezikovna vadbica z ozirom na obstoječe zlo, da moramo na nižji in srednji stopnji slovnico poučevati, prav priročni in rabljivi knjigi.

Ne tako Tretja in Četrta jezikovna vadbica. Ti dve sta na vsak način veliko preobširno zasnovani, tako da jih po vseobči sodbi vsega slovenskega ljudskošolskega učiteljstva tudi na najvišje organiziranih slovenskih ljudskih šolah — na šestrazrednicah — na srednji stopnji, kateri sta namenjeni, ni mogoče obdelati. Vrh tega so nekatere partije, posebno nauk o stavku, učencem 4. in 5. šolskega leta v tej obliki težko umljive.

Iz povedanega sledi, da je pač povsem opravičeno in aktualno naše konferenčno vprašanje, ki se glasi: Katera snov slovenskih jezikovnih vadbic je bolj važna, manj važna in katera se more na raznih kategorijah šol izpustiti?

Ker v ormoškem šolskem okraju nimamo nobene enorazredne šole in se tudi edina dvorazrednica pri Sv. Lenartu že jeseni razširi v štiri-razrednico, se hočem pri rešitvi teme — upoštevajoč tuokrajne razmere — ozirati le na tri- do šestrazredne šole, kakor se faktično v okraju nahajajo.

Kot glavno načelo pri rešitvi teme mi velja: v razredih z 1 šolskim letom brez oddelkov se da v vseh predmetih — torej tudi v slovniškem pouku — več snovi obdelati nego v razredih z oddelki. To glavno načelo se vije kakor rdeča nit skozi ves referat. Referata si nisem razdelil po kategorijah šol, da bi se najprej bavil s trirazrednicami, potem štirirazrednicami, zatem petrazrednicami in končno šestrazrednicami. Razdelil sem si ga marveč po jezikovnih vadbicah samih, ker se mi vidi ta pot bistvu naloge prikladnejša, pa tudi krajša. Najprej se bom torej bavil s Prvo jezikovno vadbico ter z isto korakal od trirazrednice do šestrazrednice. Potem pride prav tako na vrsto Druga vadbica, nato Tretja in končno Četrta vadbica.

A. Prva slovenska jezikovna vadbica.

Knjiga je namenjena 2. šolskemu letu.

Na trirazrednicah tvori 2. šolsko leto 2. oddelek I. razreda. Pouk slovnice je torej oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Z ozirom na to, da ima Prva jezikovna vadbica, ki je odmenjena temu šolskemu letu, samo 19 strani in torej odpade na 1 mesec v šolskem letu ne celo 2 strani, na teden torej samo pol strani in na 1 uro v tednu samo četrt strani (pri dveh tedenskih urah), sem mnenja, da se more vsa snov — ki je več ali manje enako važna — obdelati. Ni pa mogoče in tudi ne potrebno, obdelati vseh nalog. Popolnoma zadostuje, ako se obdela polovica zaznamenovanih nalog.

Na štirirazrednicah tvori 2. šolsko leto 1. oddelek II. razreda. Pouk slovnice je torej zopet oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Zato velja zastran Prve jezikovne vadnice na štirirazrednicah isto kakor za trirazrednice, namreč: vsa snov Prve jezikovne vadnice se naj obdela in izvrši se naj polovica nalog.

Na petrazrednicah in šestrazrednicah tvori 2. šolsko leto zase II. razred. Pouka ne ovirata 2 oddelka, torej je na teh dveh kategorijah šol po mojem mnenju možno obdelati vso 19 strani broječo Prvo jezikovno vadnico z vso snovjo in vsemi nalogami.

B. Druga slovenska jezikovna vadnica.

Knjiga je odmenjena 3. šolskemu letu.

Na trirazrednicah tvori 3. šolsko leto 1. oddelek II. razreda. Pouk slovnice je torej oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Naj se izpusti sledeča snov:

1. Naglasna znamenja str. 2;
2. izpeljava ženskih samostalnikov iz moških str. 6, 7.
3. *g* je zveneč, *k* nem soglasnik str. 10;
4. *b* je zveneč, *p* nem soglasnik str. 11;
5. *d* je zveneč, *t* nem soglasnik str. 13;
6. manjšalne besede str. 13, 14;
7. pripona *ar* str. 14;
8. *z* je zveneč, *s* je nem soglasnik str. 19;
9. *ž* je zveneč, *š* je nem soglasnik str. 20;
10. izpeljava samostalnikov iz pridevnikov str. 22, 23;
11. *v* je zveneč, *f* nem soglasnik str. 24;
12. izpeljava glagolov str. 30;
13. sestava glagolov str. 31;
14. stavek str. 37—39.

Zastran izpeljave različnih besed pripomnim, da je ista sicer važna, a naj se vplete po potrebi rajši pri čitanju, spisju in pri popravi spisov.

Tudi razdelitev soglasnikov na zveneče in neme je važna, a naj se ta snov ne podaja v posameznih dozah, ampak kar skupno, kakor je na strani 25.

Na štirirazrednicah tvori 3. šolsko leto 2. oddelek II. razreda. Pouk slovnice je torej tudi oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Naj se torej izpusti ista snov kakor na trirazrednicah.

Na petrazrednicah in šestrazrednicah tvori 3. šolsko leto zase III. razred. Pouk torej ni oviran radi dveh oddelkov. Na teh šolah bo torej možno predelati vso snov 2. jezikovne vadnice, ki šteje zavsem 39 strani. Vendar se svobodno marsikatera naloga opusti, marsi-

katera pa se lahko okrajša. Ako se tako postopa, pride na mesec povprek manje kot tri strani, na teden torej manje nego tričetrt strani, na uro torej manje nego pol strani (pri dveh tedenskih slovnških urah.)

C. Tretja slovenska jezikovna vadnica.

Knjiga je namenjena 4. šolskemu letu.

Na trirazrednicah tvori 4. šolsko leto 2. oddelek II. razreda. Pouk slovnice je torej oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Treba je snov obširne Tretje jezikovne vadnice zelo skržiti, da se obdela to, kar je najvažnejše.

Popolnoma izpusti se naj:

1. Tvoritev besed iz glagolov str. 15—18;

2. Nauk o stavku str. 63—71

Močno okrajša se lahko snov „določevanje glagola“ str. 19—30. V tem delu se naj izpusti saj polovica nalog. Sploh se naj na trirazrednicah v Tretji jezikovni vadnici učitelj ne muči s tem, da bi obravnaval v posameznih partijah vse naloge. Vobče zadostuje polovica nalog ali pa še manje.

Na štirirazrednicah tvori 4. šolsko leto 1. oddelek III. razreda. Pouk slovnice je torej oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Zato velja za to kategorijo šol isto kakor za trirazrednice.

Na petrazrednicah tvori 4. šolsko leto 1. oddelek IV. razreda. Pouk slovnice je zopet oviran, ker sta v razredu 2 oddelka. Zaradi tega velja za petrazrednico isto kakor za tri- in štirirazrednice.

Na šestrazrednicah šele tvori 4. šolsko leto zase IV. razred brez oddelkov. Pouk slovnice torej ni oviran. Zato bo na šestrazrednicah menda možno vzeti vso snov 3. jezikovne vadnice, seveda pod tem pogojem, da se iz mnogoštevilnih nalog in spisnih vaj izberejo le bolj važne in značilne, in da se mnoge naloge okrajšajo. Celo v novi nauk o stavku bo menda mogoče poseči, a na vsak način se naj izpusti povedkov imenovalnik na str. 63, o katerem se naj govori raje na višji stopnji ljudske šole.

D. Četrta slovenska jezikovna vadnica.

Knjiga je odmenjena 5. šolskemu letu. Ista šteje 96 strani. Vse snovi te knjige v 5. šolskem letu pač tudi na najvišji kategoriji tuokrajnih šol — na šestrazrednicah — ni mogoče obdelati.

Na trirazrednicah tvori 5. šolsko leto 1. oddelek III. razreda. Pouk slovnice je torej oviran radi 2 oddelkov. Izpusti se naj v Četrthi jezikovni vadnici:

1. Nedovršni in dovršni glagoli str. 7—12;

2. Nekaj o rabi dovršnikov in nedovršnikov str. 12—14; (o dovršnikih in nedovršnikih se naj razpravlja na višji stopnji.)

3. Izpeljava ženskih samostalnikov str. 30;

4. Izpeljava moških samostalnikov str. 33;

5. Izpeljava srednjih samostalnikov str. 35;

6. Izpeljava ženskih samostalnikov na „i“ str. 37;

7. Ločilni številnik str. 52;

8. Kako izražamo nedoločno število oseb ali reči str. 53;

9. Izpeljava besed iz številnikov str. 53; (o izpeljavi samostalnikov in drugih besednih plemen se naj po potrebi razpravlja pri čitanju, spisju in popravi spisov.)

10. Stavkovi členi str. 66—92.

Osobito na zadnje omenjene snovi — stavkovi členi — otroci v tej obliki in na tej stopnji ne razumejo. Vrhu tega v razredu z dvema oddelkoma ni toliko časa, da bi se učitelj z učenci mogel v to partijo tako intenzivno vglobiti, da bi ne mlatil prazne slame. Učitelj naj tukaj rajši uvrsti kratek nauk o prosto-razširjenem stavku po katerikoli priročni jezikovni slovenski ali nemški knjigi. Naj skrbi za to, da poznajo otroci pet stavkovih členov in da znajo analizirati prosto razširjene stavke; vsako drugo „učeno vglobljenje“ v stavkov ustroj je na tej kategoriji šol in na tej stopnji odveč.

Okrajšajo se naj partije:

1. Deležniki str. 18;

2. Trpno pretekli deležnik str. 23;

3. Vaja o deležnikih str. 28;

4. Predlog str. 56—63.

Na štiri razrednicah tvori 5. šolsko leto 2. oddelek III. razreda. Slovnški pouk je torej oviran vsled 2 oddelkov. Radi tega velja za štiri-razrednice isto kakor za trirazrednice.

Na pet razrednicah tvori 5. šolsko leto 2. odeelek IV. razreda. Pouk je torej zopet oviran vsled poučevanja po oddelkih. Zato se naj vzame snov kakor na trirazrednicah.

Na šest razrednicah tvori pod normalnimi razmerami 5. šolsko leto 1. oddelek V. razreda (glej 19. stari rumeni zvezek štajerskih šolskih postav str. 19.) Pouk je torej tudi oviran radi 2 oddelkov in velja torej zastran Četrte jezikovne vadnice isto kakor za tri- do petrazrednice. — Po nekod pa tvori na šestrazrednicah 5. šolsko leto zase V. razred. (Glej opombo v 19. starem zvezku štajerskih šolskih postav str. 19.) Tudi Calisto pozna v svojem novem delu „Das Zeichnen in der Volksschule“ le tako urejene šestrazrednice. Na takih šestrazrednicah najdemo torej 5. šolsko leto samo zase brez oddelkov — torej v najugodnejših razmerah. Na takih šolah bo torej možno obravnavati tudi več slovnške snovi. Vendar

pa sem tudi v tem najugodnejšem slučaju mnenja, da vse snovi, kakor jo nudi Četrta jezikovna vadnica, ni mogoče in tudi ni potrebno vzeti.

Izpuste se naj vse partije, katere sem priporočal izpustiti pri trirazrednicah. One partije, o kojih sem pri trirazrednicah priporočal, da se naj tam vzamejo okrajšano, se naj na tej kategoriji obravnavajo natančneje z več nalogami — pa ne z vsemi.

Celi „nauk o stavku“ str. 66—92 se naj v tej obliki tudi na tej kategoriji izpusti, ker učenci 5. šolskega leta zanj niso zreli. Ako se učitelj hoče ravnati po novih naukih, naj predela na tej stopnji stavkoslovje Druge in Tretje jezikovne vadnice, kar utegne popolnoma zadostovati. Še bolje pa bo gotovo shajal, ako se ravna po starih slovnških načelih, ki jih lahko povzame iz katerekoli priročne slovenske ali nemške knjige. Samo smoter imej pred seboj in ta je za to stopnjo: analiza prosto-razširjenega stavka.

* * *

Pri svojem referatu sem se večinoma oziral le na slovnico in ne tudi na pravopis in spisje. To dejstvo bi utegnilo biti povod očitaniu, da svoje naloge nisem v polnem obsegu rešil, kajti pri vseh štirih Slovenskih jezikovnih vadnicah stoji na naslovni strani, da so namenjene „za t e s n o z d r u Ź e n i p o u k v s l o v n i c i , p r a v o p i s j u i n s p i s j u.“ Radi tega pripomnim še sledeče:

Slovnico sem smatral kot glavni, prevladujoči del jezikovnih vadnic. Tudi mislim, da je samo zastran slovnice umestno govoriti o bolj važni in manj važni snovi ter o snovi, katero je možno na posameznih kategorijah šol izpustiti. Pravopisje se podaja v Jezikovnih vadnicah v raztresenih, majhnih dozah, kar zahteva mnogo preveč časa. Vsa pravopisna snov, ki je več ali manj enako važna, bi se naj v poedinih vadnicah zbrala v poseben oddelek. S tem bi se ta snov v krajšem času boljše predelala; tudi bi jo imel učitelj in učenec tekom celega šolskega leta v vednem pregledu. Tako je i v mnogih nemških vadnicah. Iz istega razloga menda tudi ne bi bilo napačno, ko bi se izpeljava besed oziroma besedotvorba — ki je v slovenščini na vsak način zelo važna — zbrala v vsaki vadnici v poseben oddelek.

Spisja se v svoji razpravi nisem dotaknil, ker bi zanj trebalo posebne razprave. Sicer pa so se v spisju v najnovejšem času porajale povsem nove struje, katere bodeta gospoda pisatelja pri novi izdaji gotovo uvaževala. Želel bi le še tudi zastran spisja, da tvori snov za spisje v poedinih vadnicah zase svoj oddelek in da ni raztresena, kakor je sedaj.

* * *

Pri koncu sem. Ako sem v začetku rekel, da je reforma ljudske šole na dnevnem redu, a da vendar še tako hitro ne bo prišlo do istinite

reforme, vas k sklepu tolažim z dejstvom, da veje — kakor vsa znamenja kažejo — svež vetrič skozi domovino, skozi očetnjavo! Treba bo samo pravega „Aleksandra Velikega“, ki bo reformni gordiški voz na šolskem in posebej še na slovniškem polju na mah presekala. Da bi bil ta Aleksander Veliki saj že rojen, to v svojem in vašem imenu prav od srca želim!

Stavki:

I. Slovnica je jako abstrakten predmet in njena vrednost za ljudsko šolo je zelo dvomljiva. Zato bi bilo najboljšo, ko bi se slovnica kot predmet na nižji in srednji stopnji ljudske šole opustila in se na teh stopnjah polagala rajši večja važnost na buditev jezikovnega čuta, od katerega je pač največ odvisna pravilna ustna in pismena raba materinščine.

II. Slovenske jezikovne vadnice, ki sta jih spisala ravnatelj H. Schreiner in dr. I. Bezjak, pomenijo vsekakor napredek v slovenskem slovniškem pouku na ljudskih šolah.

III. Imenovane knjige, posebno pa Tretja in še bolj Četrta jezikovna vadnica so preobširne, tako da jih tudi na najvišje organiziranih ljudskih šolah v okraju — na šestrazrednicah — ni mogoče predelati.

IV. Nekatero partije, posebno nauk o stavku v Tretji in Četrta jezikovni vadnici so učencem 4. in 5. šolskega leta v tej obliki težko umljive.

V. Na šolah, kjer tvori 2., 3., 4. in 5. šolsko leto zase po 1 razred brez oddelkov, je ves pouk, torej tudi slovniški, olahkočen in se mora na dotičnih kategorijah šol predelati tudi manj važna slovniška snov.

VI. Na šolah, kjer 2., 3., 4. in 5. šolsko leto ne tvori samo zase razreda, je pouk vsled 2 oddelkov otežkočen in se naj vzame le najvažnejša slovniška snov.

VII. Deželni šolski svet naj da gg. pisateljema nalogo, da Slovenske jezikovne vadnice primerno okrajšata in izpustita vse, kar je za ljudsko šolo nepotrebno.

VIII. Pri novi izdaji se naj označi bolj važna in manj važna snov (najbolje z različnim tiskom ali s posebnimi znamenji). Bolj važna snov bi bila tista, ki se mora obdelati na vseh kategorijah šol in manj važna bi bila ona, ki je ni treba obdelati na nižjih kategorijah, zlasti ako sta v razredu 2 oddelka.

IX. Vsa pravopisna snov se naj v posameznih vadnicah zbere v poseben oddelek. Isto velja za spisje. Tudi za izpeljavo besed ali besedotvorbo bi menda kazalo odločiti poseben oddelek.

X. Deželni šolski svet naj vpliva na pisatelja in ista na založnika, da se cene Slovenskim jezikovnim vadnicam pri Prvi in Drugi vadnici za tretjino, pri Tretji in Četrta vadnici pa za polovico znižajo, kajti pri

sedanji visoki ceni si otroci razen še bolj potrebnih beril in računic ne morejo nabaviti še tako dragih jezikovnih vadnic.

XI. Deželni šolski svet naj vpliva na gospoda pisatelja, da se pri eventuelni novi izdaji slovenskih jezikovnih vadnic ozirata tudi na mnenje in izkušnje ljudskošolskega učiteljstva ter dodasta takrat še primerno snov za višjo stopnjo 6., 7. in 8. šolsko leto), da bo delo kompletno.

Viri in zagovor.

Pri izdelovanju tega referata se nisem posluževal nobenih virov. Omeniti pa moram, da smo vsi trije referenti za to vprašanje imeli 25. maja t. l. sestanek, na katerem smo se o tem vprašanju temeljito porazgovorili. Plod tega razgovora je moj referat, ki vsebuje misli vseh treh referentov.

Okrajna učiteljska konferenca je enoglasno sklenila, da se ima referat priobčiti v „Popotniku“. Bil sem proti temu, ker je referat prikrojen le za razmere našega okraja. Vrhutega niti sam, niti moja dva čislana soreferenta nismo slovniške kapacitete. Iz tega razloga se tudi prav radi damo poučiti, ako smo nehote zašli na kriva pota. Prav hvaležni bomo vsakateremu, ki se loti tega vprašanja, če se tudi z našimi nazori prav nič ne strinja!

Umetnost pa ljudska šola.

Na občnem zboru Učiteljskega društva za šolski okraj Kranj dne 2. junija l. 1910. predaval profesor Makso Pirnat.

(Dalje.)

I. Kiparstvo.

Lepo pomladansko jutro se je bleščalo v svoji lepoti. Pri Sv. Martinu v Moravčah pa so tako otožno peli zvonovi kakor je bila otožna mala družba ljudi, ki se je zbrala okrog svežega groba na moravškem pokopališču, ki leži tako ugodno, da vidiš ž njega po vsej moravški dolini, odkoder nosijo mlade in stare semkaj k večnemu počitku. Pokopavali so mladega Jernejevčevega Matička, učenca drugega razreda. Pogreba se je seveda udeležila tudi šolska mladež. Za petje vneti učitelj je celo navadil nekaj šolarjev pesmico — posmrtnico, katero so mladi pevci že tako ganljivo zapeli, da so vsem pogrebcom drhtela srca. In kdaj je človek tako nežno ganjen, kakor tedaj, kedar zagrebajo v zemljo mladega dečka

ali deklico, ki še ni okusil in spoznal življenja, zagrebajo v cvetoči pomladi, ko se grobovi osipljejo v cvetju.

Po pogrebu so se ljudje razšli. Učitelj pa je pridržal šolsko mladino na pokopališču. Videti je bilo, da danes namerava nekaj posebnega. Res, napravil je z učenci majhen izprehod po moravškem pokopališču, ki tako ugodno leži, da ž njega pregledaš vso dolino. Opozarjal je mladino, kako nam pogled po pokopališču, po gomilah, po spomenikih kliče v spomin, da je res tu kraj smrti, kraj dolge, dolge ločitve, da nas pa na drugi strani prav ta pogled po božji njivi prepričuje, da smrt pravzaprav ne loči popolnoma umrlih in živih, da obstoji med njimi še vedno trdna vez, vez ljubezni in vez upanja, da nekoč vstanemo poveličani iz ozkih grobov in se za vedno snidemo v presrečni nebeški domovini.

Vse na pokopališču, gomile, spomeniki, napisi nam glasno oznanjuje, da smrt ne more zatreti ljubezni med nami in onimi, ki so šli s tega sveta, da ne more vzeti upanja, da se vidimo nad zvezdami. Ni pokopališče samo kraj smrti, ne, tu prebiva tudi ljubezen in upanje. Po grobovih cvete vse polno pisanih rož, največ je rdečih; rdeča barva pomeni ljubezen. In kdo kakor ljubeča roka zasaja in goji cvetje na grobovih predragih umrlih. Ob grobeh stoje križi, mali in veliki, leseni, železni in kamniti. Križ — znamenje zveličanja, znamenje zmage nad smrtjo. Napisi na spomenikih nam pravijo, da pojdemo skoro za dragimi rajnimi tudi mi, da si onkraj groba sežemo v roke in se objamemo v ljubezni.

Posebno dolgo se je učitelj pomudil z učenci ob tistem lepem angelu s trobento, ki stoji na visokem podstavku. Najlepši, najbolj umetniški spomenik je to izmed vseh, kar jih krasi moravško pokopališče. Naredil ga je brat — umetnik svoji sestri. Iz lepega, belega kamna je izklesan ta angel, ne iz navadnega kamna, iz katerega so semintja napravljeni podboji in oboji in stebri in drugo pri hišah. In prav je in spodobi se, da je nagrobni spomenik zgrajen iz boljšega blaga. Angel ima v roki trobento. To je angel, ki ga pošlje Gospod sodnji dan, da pokliče umrle k vesoljni sodbi. Če pogledamo temu angelu v obraz, vidimo po njem razlito nenavadno milino in ljubezen. Prav tako! Saj je to angel ljubezni, ki bo prinesel mrtvecem veselo oznanilo, da je končano smrtno spanje in da so se za pravičnike odprla nebeška vrata.

Tako in enako je tolmačil učitelj učencem angelov kip. Pripomnil je še, kaj zna spreten umetnik ustvariti iz mrtvega kamna. On mu zna vdihniti življenje; pod njegovim dletom oživi kamen in izpregovori k človeku. Popeljal je tudi učitelj mladino v mlada, v otročja leta. Marsikateri je tedaj delal podobe iz snega ali iz ilovice. Nekateri je bil prav spreten v tej stvari. Ako bi se bil še naprej vadil, pa bi bil morda postal tako spreten kipar, kakor je tale brat, ki je izklesal svoji sestri v spomin tako lepega angela, ki pa je ustvaril še več drugih lepih kipov. O lepoti

kipa ni bilo treba otrokom mnogo praviti. Saj so jo čutili in spoznali že samiobsebi. Pač pa je končno pristavil, naj nikdar ne gredo mimo lepega kipa, pa naj bo doma ali na tujem, na pokopališču ali v cerkvi. Postojé naj pred njim, natančno ogledajo, premislijo, kaj pomeni.

Učitelj! Ta urica, katero si prebil z učenci na pokopališču pa jim govoril o simbolih upanja in ljubezni, govoril o angelu, ni izgubljena. Če tudi nisi morda vzbudil med mlado šolarsko družbo kakega umetnika — kiparja, pa si vsaj tem mladičem odprl oči za umetnost, ki se kaže v kiparstvu, povedal si jim, da so bili v mladosti tudi sami kiparji, seveda nerodni kiparji. Kaj pa, če se je pri tvojih domačih, poljudnih a iskrenih besedah nemu izmed tvojih poslušalcev nekaj ganilo v srcu. Morda bo nadaljeval to, kar je bil započel kot otrok s snegom in z ilovico. Morda postane res kipar, bolj ali manj slaven. Učitelj, ustvaril nisi kiparja, tega ne misli, vzbudil si ga pa, dal si mu pobudo in srčnost, da se loti tega, za kar je ustvarjen, s čimer se morebiti že sam zase prav na tihem bavi. Drugim pa si odprl oči. In ta ali oni ti bo hvaležen v tisti dobi, ko se zave, kako uslugo si mu napravil, ti skromni vaški učitelj!

II. Slikarstvo.

Ptice so otroku nekako posebno k srcu prirasle. Kaj čuda da se mladina zlasti briga za tiste ptice, ki so mu najbliže — za domačo perutnino. S kakim zanimanjem opazuje otrok ponosnega petelina s košatim lepo zakrivljenim repom in s temnordečekrvavim grebenom! To ti je junak, ta petelin! Bahato ti stopa po dvorišču, njegov kikiriki se razlega po vsej vasi. Res vreden otrokovega občudovanja. In potem so marljive pohlevne pute, ki neumorno brskajo po tleh za živežem in pridno neso materi jajca. Kaj pa šele drobna piščeta in skrbna koklja! Otrok in pišče! Kako sta si podobna! Revni, slabotni stvarci, potrebni nežne ljubezni in neprestanega varstva. Kedar le otrok zagleda piščeta, se mu veselja zažari obraz, pomeša se mednje, jemlje jih v roke, ljubkuje jih in ljubeče pritiska na srce. In piščeta, ki so sicer boječa, se nekako dobro počutijo med otroki, kakor bi vedela, da se jim ni ničesar bati. Tudi oprezna koklja zaupa otroku in se ne zaganja vanj kakor v odraslega človeka.

Pa če je otrok malo odrasel, mu mati izroči prevažen posel, da pazi na perutnino, da „pase piške“. Otrok se zaveda tega svojega dostojanstva. Kakor kralj stopa ponosno za kurjo čredo in gleda, da se kak varovanec ne oddalji preveč in ne izgubi.

Otrok, pastir perutnine. Tak prizor nam je naslikal Francoz Ivan Franc Milé, oni veliki mojster, ki je skoro izključno jemal snovi za svoje nedosežne slike prav iz kmečkega življenja. Sliko, ki jo imamo tu v mislih, je naslovil „Gosja pastirica“. Naslov nam pove vse.

V ozadju se dviga kmečko poslopje. Pred njim se razgrinja polje ali travnik, po katerem se pase dvoje, troje goved. V ospredju prehaja polje v majhen, s travo porasel brežuljek, pred katerim je videti majhno mlako. K tej mlaki polagoma prihaja tropa gosi, ki so se na travniku očitno napasle, pa bi sedaj rade v mlaki potolažile svojo žejo ali pa se vsaj malo pokopala. Nekaj gosi že složno plava po mlaki, druge so baš prišle do mlake in šele stopajo v vodo ali pa brbljajo s kljunom po vodi. Par gosi išče po brežuljku hrane, par pa jih z razprostrtimi perutni in povzdignenim vratom glasno gaga ob skromni, napol podrti ograji, ki ima prav tu pred nami malo vrzel, da so mogle priti gosi skoz njo z njive do mlake. Na levi strani pa se naslanja na ograjo mala, skromno oblečena deklica. V roki drži malo paličico — kaj bi bila pastirica brez palice — in se zadovoljno ozira po svoji žlobudravi čredici. Nekako samozavestno stoji pred tabo to dekletce. Kakor bi se res čutilo nekaj več, kakor bi hotelo tudi na zunaj pokazati dostojanstvo gosje kraljice, ne gosje pastirice. No, gosi ne dajo mnogo opravka naši punici. To dobro ve njena mamica. Zato ji je v varstvo izročila tudi malega bratca in sestrice, samosrajčnika, ki sedi na levo od nje na tleh in opira svoj mali hrbtek na krepko deblo drevesa, ki raste tamkaj. Otrokova sestra hoče biti nekaj več; po pravici, saj mora čuvati nad mnogoglavo gosjo čredo, in to ni karsibodi. Samosrajčnik je pa čisto pohlevna stvarica, visoke misli so mu še neznane, tako dobro se počuti v varstvu sestrice in z napeto pozornostjo in z rajskim veseljem opazuje te goske in gosi, ki se prepeljavajo po vodi ali glasno gagajo na brežuljku ali stikajo po bregu za mrčesom ali s povzdignjenimi vratovi dajejo na znanje, da bi si že skoro rade ohladile žejo, ki jih je morila tam onostran ograje na travniku ali njivi, kjer so se že dolgo, dolgo pasle.

Če pogleda človek to preprosto, a tako čudovito lepo sliko, sliko pastirske samozadovoljnosti, popolne brezskrbnosti in idilične poezije, se nehote zamisli nazaj v tista presrečna leta, ko je tudi sam takole kakor ta zadovoljna deklica pasel piške in pute ali celo gosi ter užival zlato dobo rosne mladosti.

In pokaži to sliko otrokom v šoli. Ne bo ti treba mnogo govoriti, pa se ti bodo že popolnoma vživeli v ta vsakdanji prizor, ki ga nam je pa predstavil slikar na tako mojstrski način. Kar zagledali se bodo učenčki v to sliko. Veselja jim bodo žarela lica, strigli bodo z ušesi in oči bodo slastno pile krasoto tega prizora, ki jim ni neznan, katerega so tolikokrat opazovali in večinoma tudi sami doživeli, ko so pasli piške in gosi in jih gonili na vodo.

Pri ogledovanju in opazovanju se bode temu ali onemu izvil pritajen ali tudi glasen vzklik: „kako je to lepo“. Instinktivno, sami od sebe bodo spoznali otroci lepoto tega slikarskega izdelka. Učitelj! Ti pa boš še več-

krat postregel svojim učencem na ta način, da jim boš pokazal primerno res umetniško izvršeno in dobro obnovljeno (reproducirano) sliko in jih mimogrede, na lahko razumljiv način opozoril na lepoto slikarskih umotvorov, na važnost slikarskega poklica. Seveda ne boš pozabil dostaviti, da ima tudi slovenski narod mnogo odličnih slikarjev, ki so s čopičem svojim ustvarili prava umetniška dela, priznana in cenjena doma in v tujini. In ako storiš tako, ti ne bo žal. Saj boš le nadalje razvijal v otrokih že prirojeni čut do slikarske lepote.

III. Poezija.

a) Narodna pesem.

Pred bojem. Po dolgem in mučnem pohodu so se utaborili naši vojaki ob mogočni reki. Samo ta jih še loči od sovražnika in kakor kažejo vsa znamenja, se jutri primejo. Morda se začne boj že na vsezgodaaj. Vojaki so silno potrebni počitka. Nekateri je res tako prevzel utrudljivi, naporni pohod, da so se zleknili pod nizkimi šotori in pozaspali vsled izmučenosti. Drugim pa se ne da spati! Kako naj bi človek zaspal, če ve, da mora drugi dan v boj, iz katerega se mogoče ne vrne več živ. Premetavajo se po trdem ležišču in če malo zadremljejo, jih mučijo neprijetne sanje, pa se zopet zbude. Čudna ta noč pred bojem; tako krvavo potrebni so vsi krepilnega spanja, a ga ne najdejo vsi, ampak le malokateri.

Tudi onile vojak ob robu šotora ne more in ne more zaspati, če se še tako sili. Pa se tiho in neslišno splazi do izhoda iz šotora in se ondi usede na tla. Oči upre v nebo, ki je že tako jasno; nebo razsvetljuje blede luna in milijoni zvezd. Bridka čustva se polaste vojaka — slovenskega fanta. Jutri torej najbrže napoči usodepolni dan. Udariti se bo treba s sovražnikom in pokazati, da je naša slovenska pest krepka, čila. Silna moč počiva v tej dela navajeni, žuljavi pesti. A kakšen bo izid! Ali zmagajo naši, ali podležejo nasprotniku. Ne, to se ne sme zgoditi in mladeniču se skrči pest. In kako se steče njemu samemu! Ali mu prizanese sovražne kroglice, ali ga rani sovražnikova roka, ali celo najde drobno zrno pot do njegovega srca in ga mahoma pokosi. Morda pride sovražnik v pest in oblast kot ujetnik.

Naj se zgodi, kar se hoče, hrabro se hoče boriti in ohraniti čast slovenskemu imenu. Pa vendar, v tujini umrl pa ne bi rad. V ljubem rojstnem kraju celo smrt ni tako težka. Če človek umrje doma, pa mu tako milo zapoje zvonovi pri farni cerkvi in oznanjajo njegovim prijateljem in znancem, oznanjajo vsej lepi fari domači in še tja čez nje meje, da se je ločil od sveta Adamov sin. Truplo polože na bel prt, po mrtvaškem odru natrosijo vse polno cvetja in množico podobic svetnikov in

svetnic nanosijo nanj. Ob njem pa prižgo bele sveče. In prijatelji in znanci prihajajo v tropih, pa ga krope, pa molijo zanj, tako pristrčno, tako iskreno. Taka molitev mu mora izprositi milost pri Bogu. Naposled pa ga zaneso tja na pokopališče in ga zakopljejo med sorodnike, med znance in prijatelje, med farane. Skromen spomenik mu postavijo na grob in gomilo okrase z nageljni, z rožmarinom, z resedo. Pa večkrat ga prihajajo obiskovat dragi zaostali in pomolit za njegov dušni mir. Sladka je smrt doma, prijeten je počitek na pokopališču pri ljubi farni domači cerkvi.

Če pa pade jutri ali pojutrašnjem v boju, mu ne bo zapel domači zvon, ne bo mu svetila ob odru bela sveča, ne bodo ga zagrebli na domače pokopališče. Boben bo njegov zvon, sablja njegova sveča, tuja trata njegovo pokopališče, vojaki njegovi pogrebci.

Naš junak ni padel v boju, dasi se je boril kakor lev, sovražnik je bil srečno premagan, zmagoslavne čete so se vrnile domov, povsod navdušeno sprejete. Tudi naš junak je srečno prišel nazaj. A večkrat se je spomnil tiste noči pred bojem. In živo mu je stopilo pred dušo, o čem je tedaj premišljeval; stopilo mu je pred dušo, kakšna so bila tedaj njegova čustva. Premišljeval je o smrti vojaka v tujini. Zopet se je poglobil v tedanja svoja čustva in iz globočine srca so mu privrele nežne vrstice, družile so se v kitice, iz kitic se je razvila prelepa narodna pesem

Oj ta soldaški boben !

Oj ta soldaški boben,
ta bo meni vel'ki zvon;
oj ta mi bo zazvonil,
kadar jaz umrl bom

Oj ta soldaška sablja,
ta bo meni svetla luč;
oj ta mi bo svetila,
kadar jaz umrl bom

Oj ta zelena trata,
ta bo meni zadnji dom;
oj tukaj bom počival,
kadar jaz umrl bom.

Oj ti gorenjski fantje
bodo pokopali me;
vsi bodo me spremili
na zelene travnike.

Tako lepo pesmico je zložil narodni pevec — slovenski vojak. Ta se je hitro razširila in danes jo poznajo po vsem slovenskem svetu.

Kako segajo v srce njene preproste, a tako iskrene besede. Pa pesem ima tudi svoj napev, ki je prav tako ganljiv kakor besede same, da

skoro še bolj ganljiv je. In človeku se zdi, da bi ne bila ta lepa pesmica popolna, ako bi bile znane samo njene besede in ako bi ji ne bil neznan pevec zložil tako prikladnega napeva. Besede in napev, to je šele pravzaprav pesem.

Približno tako bo učitelj pripravil učence na narodno pesem „Oj ta soldaški boben!“, jim pojasnil postanek besed in napeva, pa jih tudi naučil lepo peti to pesem.

In mlada srca bodo občutila lepoto narodne pesmi, njenih besedi, zlasti pa še napeva, in bodo s strastnimi požirki pila to lepoto. Navdušeni, z veseljem bodo učenci prepevali pesem in prosili učitelja, da jih nauči še to in to domačo pesem. In na to zrahljano zemljo bo učitelj rad in z uspehom sejal zlato zrnje lepih, globokoobčutenih slovenskih narodnih pesmi. Srečni učenci, ki imajo učitelja, da zna na preprost, neprisiljen način vzbuditi v njih žejo po narodnem petju. (Dalje.)

Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju.

Po raznih virih sestavil Ante Beg.

(Dalje.)

Koliko lahko zakrivi duhovnik za celo župnijo, je pokazal župnik Tomačger v Čajnoch. Einspieler mu je v „Šol. Prijatelju“ bral ostre levite, ker je bilo v šoli vse nemško, dasi je bila edina priseljena deljica Nemka. Neki župljan je prišel tudi k Rudmašu tožit, da se v čajnski šoli toliko neumno nemčuri. Danes je ta kraj popolno nemški. Istotako se je „Prijatelj“ pritoževal, da se v Porečah ob Vrbskem jezeru uči v šoli vse po nemško, dasi so v cerkvi le slovenske pridige. (Letos je poreški občinski zastop poslal škofu vlogo, naj se v Porečah sploh opuste slov. pridige, ker so našli med 1400 prebivalci le 87 Slovencev.

1858—1869.

Po Rudmaševi smrti je začelo slovensko šolstvo rapidno nazadovati. Za naslednika mu je bil imenovan šolski nadzornik v Zadru pl. Pavich. Slovenci so ga z veseljem pozdravili, ker je znal slovensko.

Leta 1858. je bilo na celovški realki 51 Slovencev, a slovenske ure je obiskovalo 115 učencev.

Pri izpitu na celovških glavnih šolah so izpraševali slovensko posebej. Učila se je slovenščina v 7 razredih po 2 uri na teden. Slovenski pouk je obiskovalo 231 učencev, od teh 31 Nemcev. Učili so slovensko

učitelji Huber, Germič, Laznik, Filaj, Sommer. Hribernik in Tarman. Za darila je dala Mohorjeva družba več vezanih knjig.

Na celovski gimnaziji je bilo izmed 250 dijakov 63 Slovencev.

Pod novim šolskim nadzornikom se je začelo število slovenskih šol krčiti. Leta 1859. je bilo le 16 (pod Rudmašem 68!) slovenskih, 215 nemških in 68 slovensko-nemških. Nadalje je bilo 8 industrijskih, 1 obrtna šola, 269 ponavljalnih šol, zavod za gluhoneme 1 dekliški penzionat in 34 evangelijskih šol. Seveda so bile vse te šole nemške.

Leta 1860. je ukazal knezoškofijski konzistorij: 1. Držati se je nespremenljivega pravila, da je tisti jezik, ki se rabi v cerkvi, tudi učni jezik v šoli; kjer se torej slovensko pridiguje in krščanski nauk razlaga, se morajo tudi v šoli ne samo krščanski nauk, ampak tudi vsi takozvani tehniški predmeti le v slovenskem jeziku učiti. 2. Pri župnijah, kjer se v obeh jezikih zapored pridiguje, morata se tudi v šoli oba jezika rabiti. Vendar bodi le eden poglobitni jezik, začetni nauki naj se podajajo v tem jeziku, in šele potem, ko se težave mehaničnega branja premagajo (morda v začetku drugega razreda!), sme se drugi jezik kot učni predmet rabiti. Kateri jezik se mora rabiti kot poglobitni in kateri kot postranski, razsoja se po tem, v katerem jeziku je večina otrok bolj izurjena. Torej se naj rabi za učni jezik tisti, v katerem se mora mladina najprej in najlaglje veliko lepega in dobrega naučiti. 3. V takih slovenskih krajih, kjer ni nobene ali je le malokatera nemška rodbina, kjer pa zaradi občevanja z bližnjim mestom ali tovarno starši žele, da bi se otroci tudi nemškega naučili, naj se tej želji ustreže. Razen krščanskega nauka, ki se mora v vseh razredih učiti v materinem jeziku, naj se rabi pri drugih predmetih od II. razreda naprej nemški jezik pri tistih otrocih, katerih starši to žele, toda vaja naj bo v začetku bolj ustna, da se na pamet uče nemška imena itd. 4. V tistih oddaljenih župnijah, kjer ni pod 3. navedenih okoliščin, mora biti slovenščina učni jezik, ker bi bilo na eni strani nespametno in nepostavno gledati, na ta ali drugi dobiček, ki ga more imeti tisti, ki je nemškega jezika zmožen, zraven pa bi se zane-marjali učni predmeti, ki pripomorejo človeku k vednosti in napredku; na drugi strani pa uči tudi skušnja, da se v tistih šolah, kjer se brez potrebe oba jezika uči, ne v enem ne v drugem uči prida ne dožene. Ako pa v takih krajih starši žele nemški pouk, potem naj take otroke uči učitelj v posebnih urah brez plače ali za posebno nagrado.“

Priznati moramo, da je bilo to navodilo zelo pametno, dasi je še vedno puščalo verzeli za nemškutarijo. Kdo n. pr. naj razsoja, v katerem jeziku je večina otrok bolje izurjena?

Ako se je ta presoja prepustila nemškutarskemu ali nemškemu učitelju, si lahko mislimo, za kateri poučni jezik se je odločil.

V Kostanjah so ustanovili šolo s slovenskim poukom.

Leta 1861. so dobili v Ukvah učitelja Erratha, ki je učil slovensko ter so otroci pri skušnji slovensko peli.

Na celovski gimnaziji in realki se je začela učiti slovenščina le kot neobvezni predmet 2—3 ure na teden. Realke je obiskovalo več Kranjcev, a tega leta se jih je vseh 9 vpisalo za Nemce.

V bogoslovju je bilo med 20 gojenci 18 Slovencev. Slovenščino je učil rojeni Nemec Dürnwirth.

Vodja celovških nemških šol Benisch je zvesto skrbel, da se noben Slovenec ni izmuznil pouku slovenščine. Priporočal je svojim učiteljem, naj slovenskih učencev tudi pri drugih predmetih ne prezirajo.

Iz uršulinskih šol je slovenščina zopet izginila.

Tega leta je izšel II. letnik šolskega koledarja, ki ga je izdal nadzornik dr. pl. Pavissich kot uradno glasilo. Da se takrat slovenščina še ni tako prezirala, je dokaz to, da je Pavissich naprosil tudi prof. Janežiča, naj spiše slovenski sestavek za koledar. In Janežič je priobčil članek „Prijazna besedica slovenskim učiteljem.“ Članek preveva žarko rodoljubje, kakršno bi danes jedva politični časopis prinesel brez cenzure. Članek pravi: „Tudi naš slovenski narod na Koroškem vedno bolj spoznava potrebo temeljitega pouka v narodnih šolah. Koliko so doslej storile ljudske šole za pravo izomiko našega naroda in našega jezika? Z žalostnim srcem mora vsak nepristranski domorodec spoznati, da nam naše ljudske šole niso še donesle tistega zlahtnega sadu, ki ga smemo po vsej pravici od njih pričakovati. Izneverile so se svojemu narodu, postale so nenarodne, zato niso mogle pognati korenin med narodom. Kjer se potrebne znanosti in vednosti razlagajo malim otročičem v tujem, jim nerazumljivem jeziku, tam ne smeš pričakovati blagoslovljene žetve za mladino. Zato je potrebno, ljubi moj šolnik, da postaneš pravi narodni učitelj! Um in srce človeško se more navadno le v domači besedi izobraziti, v besedi materni, ki ima največ moči nad človeškim srcem. Naj bo torej za slovenske otročiče šolski pouk v ljudski šoli skoz in skoz slovenski. Dokler si tvoj učenec ni pridobil popolnega znanja svoje materinščine, ne muči ga s tujim jezikom! Iz naših pravih šol naj zgine nemško-slovensko berilo, ki je že toliko ran vsekalo našemu ljudskemu pouku; čistoslovensko berilo naj stopi na njegovo mesto.“

Leta 1862. se je vnela dolgotrajna in ostra polemika med Einspielerjem in dr. Hussom. Huss je namreč očitel v „Klagenfurter Ztg.“, da se je v novejšem času slovenščina vsilila v cerkve, kjer je bilo poprej vse nemško. Med takimi župnijami je navedel Vetrinje, Trušnje, Sveče, Velikovec itd. Dokazati je hotel, da tudi v šolah teh župnij ni slovenščina upravičena. Krepko ga je zavračal Einspieler v „Stimmen

aus Innerösterr.“ Izjave pa so poslali tudi dotični župniki. Vetrinjski župnik Holliber je pisal, da je bil v Vetrinju vedno slovenski cerkveni jezik, le leta 1827. in 1828. je vpeljal kaplan zjutraj nemške pridige. Od leta 1829.—1853. se je zopet pridigovalo le slovensko. Leta 1853. je imel provizor zopet enkrat nemško pridigo, toda Holliber je nemške pridige polagoma odpravil, ker ni imel poslušalcev. Na trditev, da je bila ondotna šola do zadnjega časa nemška, odgovarja Holliber, da je postala šola nemško-slovenska leta 1850., prvi pouk je slovenski. Leta 1851. je pač občinski zastop skušal odpraviti slovenščino iz šole, a ni bil uslišan. Proti temu se je oglasil neki Seebacher, češ, da je bilo leta 1825.—1828., ko je hodil on v Vetrinju v šolo, pod kaznijo prepovedano slovensko govoriti v šoli. — Župnik Smerečnik iz Žihpolja je izjavil, da je cerkev pri slov. pridigah polna. V šoli se uči najprej slovensko, potem nemško. — Župnik Travník iz Šmarjete piše, da mu ni znano, da bi se bili prebivalci v Srednjih Trušnjah kdaj potegovali za nemški pouk. Izmed otrok so le 4 nemški. Občevalni jezik v celi občini je samo slovenski. V šoli se je poučevalo vedno slovensko, sedaj pa se tudi nemščina ne zanemarja. — Župnik Dobeiniger iz Sveč odgovarja na trditev, da se v šoli ne trpi nemška molitev, dasi je ena tretjina otrok nemške narodnosti, da vseh 221 otrok zna slovensko in le 5 do 6 otrok razume tudi nemško. — Kanonik Simandl iz Velikovca odgovarja, da je šola v Pliberku popolnoma v zakonitih mejah, da se še bolj ozira na drugi deželni jezik kot na materni. Šola v Velikovcu, ki jo obiskuje mnogo slovenskih otrok, je organizirana popolnoma nemško.

V boroveljski šoli so pri izpitu odgovarjali otroci v lepem slovenskem književnem jeziku ter se posebno izkazali v znanju slov. slovnice. Šola je imela le slovenske kataloge.

Leta 1863. je izkazoval šolski letopis beljaških šol nad polovico slovenskih učencev. Letopis je prinesel opis strupenih rastlin tudi s slovenskimi imeni. Slovenščina se je učila v dveh oddelkih. V I. oddelku je učil učitelj Šolc, v II. pa dr. Nemec. Dečki, ki so se posebno marljivo učili slovensko, so dobili darila, med njimi tudi Nemci. Okrajni šolski ogleda je bil trg. Jnterberger, zaveden Slovenec z Gorenjske.

Pri Fari poleg Prevalij se je poučevalo le slovensko, toda učitelji niso znali književne slovenščine, temuč so govorili pri pouku v domačem narečju n. pr. „daj hzue“ (dodaj), „zumalo“ (premalo). Tudi v cerkvi so peli „v stavtji tega kruha“, špiža“ itd.

V Guštanju je bila šola čisto nemška, dasi je bilo le kakih 10 nemških tržanov. Tudi katehet je bil Nemec.

Nekateri župani beljaške okolice so prosili pri deželnem poglavarstvu, naj se v vse tri šole, bekštajnske občine (Brnca, Malošče in Loče) vpelje nemški pouk, češ s slovenščino se nikamor ne pride.

Na Otoku ob Vrbskem jezeru je župnik deloma sam poučeval slovensko, deloma si v ta namen najemal učitelja. Slovenski pouk je tako blagodejno vplival, da je bilo leta 1863. v tej majhni župniji 9 udov pri Mohorjevi družbi.

Občine Bistrica, Črna, Libuče in Možica so poslale svojemu dež. poslancu prošnjo za deželni zbor, naj se ljudske šole preosnujejo na narodni podlagi. V župnijah, kjer je v cerkvah slovensko, naj bo v šolah le slovenski pouk. Tudi v gimnazijah, realkah in bogoslovju se naj izkazuje slovenščini pravica. Pošiljajo naj so le taki učitelji, ki so popolnoma izurjeni v slovenščini v besedi in pisavi.

Leta 1864. je bilo zopet več slovenskih šol, namreč 26 slovenskih, 64 slovensko-nemških in 215 nemških.

Nadučitelj Vigele iz Bekštajna je poročal v „Učit. Tovarišu“, da bi moralo biti v beljaški dekaniji 6 slovenskih šol, a so le 4.

Šolo v Podkloštru je oskrboval star Nemec, zato je šolski nadzornik Močnik nasvetoval, naj se napravi nov razred s slovenskim podučiteljem, a ta nasvet je okrajna oblast prezrla. (Dalje.)

Književno poročilo.

Spisi Mišjakovega Julčka II. zv. — Založilo „Društvo za zrgadbo Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani; cena 1'20 K.

Učiteljska tiskarna, Zaveza, pa zgoraj omenjeno društvo — skratka: slovensko napredno učiteljstvo je sklenilo odpomoči mizeriji na polju naše mladinske literature ter začelo izdajati dobre mladinske spise. Zopet je izšla drobna knjižica drobnih povestic. — Mišjakov Julček je izdal II. zvezek svojih spisov: pet prababičnih povesti pa za nekaj uvod njegovo in njega družinice potovanje k ti prababici, ki je tako polna povesti pa jih obljublja še drugih, če bo dopadlo teh pet.

Če bodo dopadle! Dve pridni, mali mucki sta tu, katerih ena se že zna sama umivati, druga mucka Micka pa se tudi navadi in obe sta tako snažni, tako ljubki, pa obe tako mladi... Slika iz socijalne bede v znamenju usmiljenja in pomoči siromaku; krivo obdolženje pa odpuščanje, priznanje pa le v zakašljanju in nadležnih mislih; pripovedna črtica iz domače zgodovine brez opisov krvavih bojov, stokov ranjencev — le slovenska prebrisanost brez hudobije — tole so prve štiri prababične povesti. Brez naukov, brez moralizovanja so opisi iz življenja malih pa malim razumljivi kosi iz življenja velikih so to. In te bodo dopadle in te bodo koristile! — Peti črtici „Za prenočišče“ pa naj bi napisal Mišjakov Julček vsaj le zadnja tri poglavja in razumeli bi ga prav dobro; prvo poglavje z opisom okornega Žabjeluzarja pa naj bi opustil pri mladinskem spisu:

otrokova duša je premehka, da ne bi pustila taka karikatura v nji sledu, pri mestnem, ki itak ni vaje spoštovati kmeta, zasmeh, pri kmetemskem pa bol zaradi zasmeha! Prav tako bi radi pogrešali tukaj izraze „trapa zagovедena“ in „Žabjelužarja z debelo kožo in debelimi možgani“. Humor ni treba, da bi bil prisiljeo z robatim dovtipom in v mladinski knjigi so taki dovtipi še najmanj na mestu. Pa če porečejo Florjančkov boter s Posavja, da ne poznajo dosti Žabjelužarjev, kaj šele Kroparjevega Blaža, ki ga niso videli še nikoli, jim porečem jaz, naj ne žalujejo nad tem: tudi naša mladina ne bi izgubila mnogo, če bi ga ne spoznala.

Pa to je le mal pogrešek pri celotnosti knjige, zaradi česar ne trpe zgoraj pohvalno omenjene posameznosti prav nič, in knjigo zaradi tega še vse eno lahko stavimo med one slovenske mladinske spise, ki jim pravimo najboljši.

Založništvo se je potrudilo, da ima knjižica vzlic nizki ceni prijetno obliko zunaj in znotraj; ilustracije domače (M. Gasparija) in tuje so primerne in lahko pojmujoče. Slike pa, ki nimajo direktne zveze z vsebino. bi lahko izostale.

Pav. Fleré.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Die Landschule. — V 8. šte. je zanimivo nadaljevanje v 7. zvez. začetega „Ein kurzer Rückblick auf die Geschichte des Rechenunterrichtes“ A. Großmanna. Celotno kaže cela razprava sledeče metode njih posameznih zagovornikov: 1. mehanično računanje po pravilih (Riese, Peschek); 2. ustanovitev računanja na nazoru. Smoter: Formalna izobrazba (Pestalozzi); 3. poudarjanje materialnega smotra (Graser, Zerrenner); 4. spojitev formalnega in materialnega smotra (Harrisch, Diesterweg, Hentschel); 5. poudarjanje izobraževalne vrednosti računstva (Grube, Herbart); 6. zahteve po pomeni računstva. Stvarno računstvo.

Pisatelj knjige „Der Geschichtsunterricht nach den Forderungen der Gegenwart“ H. Weigand piše pod zaglavjem „Der Zweck des Geschichtsunterrichtes“ o namenu, ki je tudi tu samolasten in vzgojen. Samolasten je, „da izve učenec, kakšno je bilo življenje naroda, kateremu pripada, dozda, in kako so nastali sledovi preteklosti, ki ga že obdajajo; da izve, kaj je treba storiti, da se more razvijati to življenje po tem, kakšna je zanj zahteva.“ Vzgojni namen pa je, da „ga napolni to poznanje z ljubeznijo do domovine in do svojega naroda; občevanje z osebami, ki so pospeševale dozda razvoj tega življenja, naj ga napolnjuje z ljubeznijo do njih, torej tudi z ljubeznijo do vladarske hiše, njih dejanje naj mu bo vzor, ki naj mu rad sledi, naj mu da moči in zaupanja v sé in naj razvija v njem silo značaja“. To je ton v katerem je pisan odstavek. — Manjše notice zaključujejo številko. —

V 9. šte. govori prvi odstavek „Schulaufsicht“ o potrebi premembe šolskega nadzorništva. Članku želim, da bi našel upoštevanje zgoraj! — Dr. Th. Waitz, pisatelj obširnega dela „Allgemeine Pädagogik“ piše stvarno in temeljito pod naslovom „Die Methode des Anschauungsunterrichtes“. — „Unsere Namen im Ge-

schichtsunterrichte" (Edgar Weyrich) in „Die wichtigsten Wiesen-gräser" (G. Niemann in W. Wurthe) sta spisa, ki bosta zanimala vsakega učitelja ter mu dala tudi korist. — V „Anregung u. Erfahrung" zavzema mesto „Die Einheits-schule" s svojo znano zahtevo po enakosti; A. Pötscher pa piše „Zur individuellen Erziehung". —

10. štev. prinaša na prvem mestu pismo A. W.-ja na „Lieber Amtsbruder und Freund", kjer grmi proti „rdečim mednarodovcem". Uredništvo pa je pristavilo: To pismo priobčujemo ne da bi zavzemali o njem kakšno stališče. Vprašanje, za katero gre tukaj, je v svojih posledicah velikega pomena, ki ga je treba dobro preudariti. Prav bi nam torej bilo, če bi se hoteli o tem izraziti naši čitatelji." — Če se bodo, bom pa poročal. —

Zanimiva in aktualna je kritika dr. A. W. Lay-a „Die Arbeit in der Er-ziehungspraxis der Gegenwart". Tu govori kritično o Schererju, Pabstu in Deu-zerju, odgovarja na Mittenzweyovo brošuro „Lernschule oder Arbeitsschule", kaže na tabeli nastanek, uredbo in pomen enajstih delovnih šol na Nemškem, omenja obširneje Kerschensteinerja, Lietza ter Deweya in Amerikance. V prihodnji številki bo nadaljeval to svojo kritično razpravo, o kateri ne morem govoriti detajlirano ob kratkem, je pa vredna, da si jo ogleda vsakdo, ki se zanima za moderna vprašanja o preuredbi šole. In kdo se ne bi zanimal, ki ima razum in srce!?

Obravnavo „Erlköniga" prepustim onim, ki radi jemljejo učencem s seciranjem in „obravnavanjem" veselje do poezije, pa omenim rajše stvarne odstavke pod „Hinweise und Glossen": „Die demokratische Schule" je naslov članku, kjer kaže urednik znanega bremenskega šolskega reformerja Fritza Gansberga, ki je znan že nekoliko Popotnikovim čitateljem iz opazk o „Rolandu". „Die Schule als Faktor der sozialen Erziehung" je po-ročilo o govoru Muthesiusa iz Weimarja na 22. evang.-evs. kongresu v Danzigu. Ob-širno poročilo o draždanskem kongresu za šol. higijeno je našlo tudi tu svoje mesto — in že s temi članki samimi kaže Landschule, da hoče biti resen in stvaren šolski in politični prijatelj.

Vnovič jo toplo priporočam!

Pav. Flerè.

Srednje in višješolski vestnik.

Reforma nčiteljšč na Virtemberškem. Z novim učnim načrtom so se preustrojile dosedanje preparandije in semenišča v enotna učiteljšča s šestimi razredi. S petim raz-redom se končuje splošna izobrazba v svoji celoti, šesti razred je namenjen predvsem strokovni naobrazbi.

Razporedbe učnih predmetov in v to določenih tedenskih ur je naslednje:

razred	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Veronauk	2	2	3	2	3	2	
Pedagogika	—	—	—	2	6	15	
Nemščina	5	5	4	4	4	3	
Francoščina	4	4	3	3	3	(2	neobvez.)
Zgodovina	2	2	2	2	2	2	
Zemljepis	2	2	2	2	—	—	
Geometrija	2	2	2	2	2	2	neobvez.
Aritmetika	3	3	3	2	2	2	
Biologija	3	3	2	1	2	1	neobvez.
Kemija, mineralogija in geologija	—	—	2	2	—	2	
Fizika	—	—	—	2	3	—	

razred	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Risanje	3	3	3	2	2	1
Pisanje	1	1	—	—	—	—
Petje	2	2	2	3	2	2
Goslanje	2	1	1	1	1	—
Klavir	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	($\frac{1}{3}$)	$\frac{1}{3}$	neobvezno)
Orgle	—	—	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$
Harmonija oziroma glasbena teorija	—	1	1	1	(1	1 neobvez.)
Telovadba	3	3	3	3	3	3
Rokotvorbeni pouk	(2	2	neobvezno)			

V disciplinarnem oziru se je med učiteljišniki uvedla nekaka samouprava.

Frekventacija avstrijskih visokih šol. V poletnem tečaju 1910/ 911 je bilo na avstrijskih univerzah 24.804 slušateljev, in sicer: 10.884 teologov, 11.422 juristov, 4217 medicincev in 7491 filozofov.

Kako skrbi država za Kočevanje. Na c. kr. obrtni šoli v Kočevju je bilo koncem preteklega šolskega leta v obeh razredih pripravnice 7 učencev, v vseh treh letnikih pa 15 učencev, torej skupno 22 učencev. Poučevalo je razen ravnatelja še 6 profesorjev, 2 strokovna in 2 pomožna učitelja, torej skupno 11 učnih oseb, tako, da je imel vsak učitelj ravno 2 učenca. Srečni Kočevarji! Manjka jim samo še vsenčilišče.

Šolske in učiteljske vesti.

Šola za nagluhe učence je ustanovilo l. 1902 mesto Berolin. Danes je takih učilnic (Hörklassen) v celem mestu že 24, med temi ena, popolnoma urejena šola (ustanovljena l. 1907) Smoter ji je isti, kakor pri drugih šolah iste kategorije Vsak razred ima kvečjemu 12 učencev. Učenci, pri katerih se sluh zboljša, prestopijo zopet v ljudske šole.

Posebne stalne pomožne razrede za take učence, ki so radi bolezní pri pouku zaostali in niso mogli doseči učnega smotra, je ustanovilo mesto Vratislava: Tudi slabi čitalci in računarji se uvrščajo v te razrede.

Učiteljske zahteve po novi šolski postavi na Saškem. — Saško učiteljstvo pridno in vztrajno dela na novi šolski postavi, ki jo vzprejme prihodnji deželni zbor. Strnilo je svoje zahteve v 13 točk, iz katerih posnemamo sledeče:

Uvede naj se splošna ljudska šola, kjer ne bo dopustna razdelitev po veri in premoženju staršev. V zakonu naj se ustavi to, da bo preskrbljeno tudi za nadaljnjo razširjenje in pretvarjanje šolstva. Napravijo naj se poskusni razredi Naloga ljudske šole naj ima splošno lice, ki odgovarja zahtevam časa ter dopušča pedagoškim zvezam dovolj prostora za posebne uredbe. Na izobrazitev delovanja roke naj se posebno gleda Občine naj se postavno primorajo, da skrbijo za to za odgovarjajočo opravo. Verski pouk se mora podajati brez ozira na konfesijo in dogmo le po pedagoških in psiholoških principih. Učiteljstvo naj sodeluje pri izbiri predmetov in učne snovi V svojem razredu imej učitelj prostost z ozirom na izbor in podajanje snovi. Število učencev ne sme presegati 35 in število učnih ur ne več kot 24. Zanimarjeni otroci in taki, ki nagibajo k hudodelstvu, se morajo iz ljudske šole izključiti ter se morajo ustanoviti za nje posebna vzgojevališča. Za deklice in dečke naj se ustanove obligatne nadaljevalne šole. Napraviti je posebno ministrstvo za uk in vse nadzorništvo morajo imeti okrajni šolski nadzorniki. Vsako drugo nadzorovanje učiteljev se odstrani. Učiteljem se mora dovoliti s tem, da se razširi pravica deželnih konferenc, premeni šolsko vodstvo v sestavi, da se ustanovi okrajne šolske ko-

misije in mesto deželnega šolskega prisednika, da ima trajen vpliv na notranjo uredbo ljudske šole. Učiteljsko izobrazbo je treba razširiti ter dovoliti vsem učiteljem obisk vseučilišča. Nadalje, da je treba urediti disciplinirane odredbe, plače jednake z učitelji višjih šol in uradniki brez višješolske izobrazbe ter penzijske razmere.

Torej vsepovsod ista mizerija in vsepovsod klic po izboljšanju šoli in njenih moči iz učiteljskih vrst samih. Pa saško učiteljstvo ima bojda zaslombo v veliki večini prebivalstva, pri poslancih socialdemokratskih in narodnoliberalnih in upajo prodreti... Mi jim želimo! In sebi? Landsch. — è.

Vseučiliški študij ljudskošolskih učiteljev. V šestih nemških državah se lahko vpišejo ljudskošolski učitelji, takozvani dijaki pedagogike kot redni slušatelji na vseučilišču, če izpolnijo gotove pogoje, ter se jih tudi tako obravnava. Na koncu svojih študij polože državni izpit, s čemur so usposobljeni za poučevanje na učiteljskih, za vodstvo višjega šolskega organizma kot nadzorniki in mestni šolski svetniki. Seveda ni omejen ta študij le na absolvente učiteljskih, posvete se mu lahko tudi taki, ki so napravili zrelostni izpit na gimnaziji ali realki. Na ta način pa se lahko primerja akademično delo absolventov učiteljskih z delom absolventov gimnazij in realk; kakšna je ta primerjatev, je videti iz naslednjega — seveda je treba pomisliti, da se dovoli k akademskemu študiju najboljše kvalifikovane učitelje, mislimo pa, da to ni slab princip in bi bilo dobro, ko bi se upoštevalo tudi pri absolventih gimnazij in realk.

Za primero! V letih 1900. do 1909. se je prijavilo na podlagi izpitnega reda z dne 8. septembra 1899, na univerzi v Lipskem k pedagoškemu državnemu izpitu 351 dijakov. Med njimi je bilo 232 ljudskošolskih učiteljev, ki so imeli vsled z I prestopa usposobljenostnega izpita pravico obiskovati vseučilišče, in 119 kandidatov z gimnazijskimi in realskimi maturami. Izpit so prestali sledeče:

Skušensko naznanilo	Ljudskošolski učitelji		Absolventi gimnazij	
	absolutno	v %	absolutno	v %
I. (izvrstno)	79	34·05%	3	2·52%
I. a (prav dobro)	116	50·—%	28	23·53%
II. (dobro)	22	9·48%	44	36·98%
III. a (precej dobro)	—	—	9	7·56%
III. (zadostno)	—	—	1	0·84%
IV. (nezadostno)	15	6·47%	38	28·57%
	232	100·—%	119	100·—%

Uspeh učiteljev na akademskih tleh je torej po ti primeri sijajen. Pa tudi drugače se ne pokaže tak. Od 1. novembra 1902, do 31. oktobra 1910. se je potegovalo na filozofski fakulteti na lipniški univerzi 131 učiteljev za doktorsko čast in 116 jih jo je doseglo.

Te številke pač jasno govore, da je ljudskošolskemu učiteljstvu sila in sposobnost, pa da še dolgo niso učiteljska refugium za vse nesposobne in manj vredne inteligente. Monatsh. f. P. u. S —è.

Šolarska potovanja v Švici. — Domovina Viljema Tella poleti mrgoli od karavan potujočih učencev. S torbami na plečih korakajo zdravi in krepki švicarski dijaki v spremstvu svojih učiteljev po lepih gorskih predelih. Vsaka gruča ima svojega trobentača, ki jih zgodaj zjutraj pokliče na pot in privabi med potom dosti radovednega občinstva, ki dijake z veseljem pozdravlja in pogoščuje.

Kuhinjo in živež vozijo dijaki seboj na dveh vozovih, na katere nalože tudi svoje težko natlačene torbe, kadar jim utrujeni hrbti odpovedo službo. Prenočujejo mladi izletniki največ pod jasno nebeško odejo, kjer imajo navadno tudi svojo obednico.

Samo po sebi je umevno, da so taka potovanja iz zdravstvenih in vzgojevalnih ozirov kar najbolj priporočljiva in da so Švicarji že več desetletij navajeni z veseljem gledati študenta, ko vesel in samozavesten koraka in pleza po lepi gorati domovini.

Dalmatinsko učiteljstvo pred pasivno resistenco. — Dne 28. avgusta se je vršilo v Splitu zborovanje dalmatinskega učiteljstva, na katerem se je združilo vse učiteljstvo, ki je bilo dotlej ločeno v dveh društvih. Zborovanje se je bavilo v prvi vrsti z neznošnim gmotnim položajem učiteljstva. Posamezni govorniki so govorili za pasivno resistenco, končno so zmagali zmernejši elementi, da naj se za sedaj ne uporabi to sredstvo, ker upajo, da bodo odločni faktorji vedeli, kaj jim je storiti. Sklenili so na to, predložiti spomenico dež. zboru.

500.000 K za ukrajinske zasebne šole je v preteklem šolskem letu daroval ukrajinski narod v Galiciji. S tem denarjem se je vzdrževalo 6 zasebnih gimnazij, 3 učiteljsišča, 1 dekliški licej, 2 dekliški gimnaziji, 1 meščanska šola za deklice in 2 ljudski šoli v Lvovu. Če pomislimo, da vzdržujejo Rusini z nabranimi prispevki še celo vrsto dijaških zavodov, se res moramo čuditi njihovi narodni požrtvovalnosti.

Mala poročila.

Pododovanje očesnih bolezni. Berlinski zdravnik dr. Crzelliger je na podlagi podatkov iz 550 družin (med temi 480 delavskih) prišel do zaključka, da se kratkovidnost v 30·45%, dalekovidnost v 26·20% in druge očesne bolezni v 21·6% slučajih neposredno podedujejo. Prvorojenci so temu močnejše podvrženi in od teh zopet deklice. Od prvorojencev je bilo namreč 46·40% močno kratkovidnih.

Žensko vzgojevalno in naobraževalno društvo „Mladika“ v Ljubljani. Slovenske dame so ustanovile v Ljubljani internat za deklice, da se izobrazujejo in vzgajajo za praktično življenje. Ker so bili sedanji prostori pretesni, je moral odbor začeti z novo zgradbo, ki stoji v najlepšem delu mesta in je tako urejena, kakor je za zdravje gojenk koristno in potrebno. Stroški so ogromni. Odbor je vse storil, kar je le mogel in se ne boji ne truda ne žrtev, zato moremo ta zavod, ki je edini slovenski dekliški, narodnim rodovinam najtopleje priporočiti. Dostavljamo, da je za pouk v raznih jezikih dobro preskrbljeno, istotako v glasbi.

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji
Serije projekcijskih slik po ceni. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

Trgovina s papirjem, pisalnimi in šolskimi potrebščinami
ter s šolskimi knjigami na debelo in drobno

A. PLATZER, Maribor, Gospodska ul. 3.

Izdelava normalnih zvezkov za ljud. šole z nemškimi in slovenskimi napisi
ter vsakovrstnih pisank za meščanske in srednje šole, risalnih blokov,
risank in ovitkov za risbe, beležnic in vpisalnih knjig.

Zaloga vseh potrebnih šolskih tiskovin, nemških in slovenskih. Sprejemajo
se naročila za 1. moriborsko zlato- in barvotiskarno, knjigoveznico in
kartonažo. Moderna izvršitev, nizke cene.

priporočam svojo veliko zalogo raznovrstnega papirja, kanclijskih pisalnih
potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres,
peresnikov, svinčnikov, radir-gumijev, izvrstnega šolskega črnila, črnilnega
ekstrakta, zemljevidov itd. po priznani nizkih cenah. — Lahko se pri
meni tudi naroči na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane
časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

Javurekova

Palestina s ptičje perspektive

odobrena od ministrstva à 14 K;
napeta na palice 15 K.

Lichtnekröv

Stroj za demonstracijo o stalnosti lege trdnih teles.

Brez konkurence! Franko z zavojem 11 K.

Pločevinaste škatlice za rudnine. 85×85 — 30 v.; 100×75 — 26 v.;
100×150 — 40 vin.

Pošilja F. B. Škorpi, strokovni učitelj in urednik v Pragi VII.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrť leta

:: 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v. ::

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju

:: M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šte. 6 ::

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Učiteljske službe.

Štev. 580/11/O.

Na trirazredni ljudski šoli pri Svetinjah se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. septembra 1911 pri krajnem šolskem svetu v Svetinjah, pošta Ivankovci pri Ormožu. Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 23. avgusta 1911.

Predsednik:

Dr. Netolizcka s. r.

Štev. 566/11/O.

Na šestrazredni ljudski šoli v Središču se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. septembra 1911 pri krajnem šolskem svetu v Središču.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 21. avgusta 1911.

Predsednik:

Dr. Netolizcka s. r.

Štev. 317.

Na šestrazredni, s provizorično paralelko k 6. razredu, v drugem plačilnem razredu stoječi ljudski šoli pri Sv. Petru pri Radgoni se stalno namesti učiteljska služba.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prosilci, oziroma prosilke za to službo naj vložijo svoje z zrelostnim izpričevalom, z izpričevalom o učiteljski usposobljenosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva redno opremljene prošnje predpisanim službenim potom do 30. septembra 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Petru pri Radgoni.

Okrajni šolski svet Gornja Radgona, dne 16. avgusta 1911.

Predsednik:

Bouvard s. r.

Št. 742.

Na enorazredni ljudski šoli v Orešju je stalno popolniti mesto šolskega vodje z dohodki II. plačilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati službenim potom pri krajnem šolskem svetu v Orešju do 23. septembra 1911.

Okrajni šolski svet Brežice, dne 23. avgusta 1911.

Predsednik:

Attems s. r.

Št. 785.

Na petrazredni ljudski šoli v Artičah je stalno oziroma provizorično popolniti mesto učitelja z dohodki III. plačilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati službenim potom pri krajnem šolskem svetu v Artičah do 23. septembra 1911.

Okrajni šolski svet Brežice, dne 23. avgusta 1911.

Predsednik:

Attems s. r.